

DURA VERMEER TROTTS*

ACTIVITEITENVERSLAG 2015

DURA VERMEER

Waarmaken van ambities

ACTIVITEITEN VERSLAG 2015

DURA VERMEER IN HET KORT

Dura Vermeer is een landelijk opererend bouwconcern, dat met een omzet van ruim € 1 miljard en circa 2.500 medewerkers tot de top van de Nederlandse bouwmarkt behoort.

We zijn actief in de marktsegmenten woningbouw, utiliteitsbouw, industriebouw en infrastructuur (wegenbouw, beton- en waterbouw, spoorbouw en de specialismen ondergrondse infrastructuur en milieu). Onze kernactiviteiten zijn eigen ontwikkeling en realisatie van nieuwbouwprojecten, onderhoud en renovatie, service en mutatie-onderhoud en advies en engineering. Naast een centrale holding zijn wij georganiseerd in divisies en clusters die meer dan dertig zelfstandige werkmaatschappijen omvatten. Deze laatste zijn voornamelijk regionaal actief. In 2015 vierden we ons 160-jarig jubileum als zelfstandig familiebedrijf.

INHOUD

4	Voorwoord Raad van Bestuur
5	Bestuur
6	Organogram
8	Hoogtepunten 2015
13	WONINGBOUW
16	Nieuwbouw
17	Onderhoud en Renovatie
25	UTILITEITSBOUW
28	Nieuwbouw
29	Onderhoud en Renovatie
37	INFRA
40	Infrastructuur
41	Beton- en waterbouw
42	Railinfra
43	Ondergrondse infra
43	Milieu en industrie
55	ADVIES & INGENIEURSDIENSTEN
63	INNOVATIE, TECHNIEK & VEILIGHEID
66	BIM
66	3D Laserscannen
67	Stroomversnelling O-op-de-meter
68	Veiligheid
69	DUURZAAMHEID EN MVO
72	Samenvatting Duurzaamheid & MVO 2015
73	MVO initiatieven
76	KPI Veiligheid
78	KPI Medewerker
80	KPI Materialen en Afval
82	KPI CO ₂ uitstoot
84	KPI Klanttevredenheid
86	KPI Innovaties
88	KPI Ketensamenwerking
90	KPI Integriteit
93	FINANCIËN
94	Bericht van de Raad van Commissarissen
95	Kerncijfers
96	Financiële gang van zaken
98	Balans
99	Winst- en verliesrekening
100	Adressen

TROTS*

BIJ DURA VERMEER HEBBEN WE VEEL OM TROTS OP TE ZIJN. BETROKKEN MEDEWERKERS, MOOIE PROJECTEN, TEVREDEN OPDRACHTGEVERS EN EINDGEBRUIKERS, VERSNELDE OPLEVERINGEN, PRIJSWINNENDE SAMENWERKINGEN, VEILIGHEID OP ÉÉN, GEREALISEERDE DUURZAAMHEIDSAMBITIES EN NOG VEEL MEER. IN DIT ACTIVITEITENVERSLAG DELEN ONZE MEDEWERKERS EN ONZE KLANTEN IN WOORD EN BEELD HUN TROTSE GEVOELENS EN GEVEN LAATSTGENOEMDEN HUN VISIE OP DE TOEKOMST IN DE BOUW.

VOORWOORD

Het jaar 2015 was een jaar waarin de positieve verandering in de markt vorm heeft gekregen. Voor de bouw- en vastgoedactiviteiten, in het bijzonder de woningbouw, betekende het een verdere verbetering na ingezet herstel in 2014 en werd vooral in de Randstad de weg naar boven gevonden. De markt voor infrastructuur zette zich voort op een redelijk doch sober niveau. Wel ondervonden met name de wegenbouw- en spooractiviteiten nog hinder van overcapaciteit en afgenomen infrabudgetten bij publieke opdrachtgevers.

Voor Dura Vermeer heerst over 2015 - het jaar waarin wij ons 160-jarig bestaan vierden - een duidelijk ander sentiment dan over 2014. Eén van meer optimisme, perspectief, nieuw elan en van een gevoel dat we organisatorisch op de goede weg zijn. Dura Vermeer realiseerde bij licht toegenomen bedrijfsopbrengsten een positief financieel resultaat, gekoppeld aan een gezonde orderportefeuille voor 2016.

Terugkijkend op 2015 overheerst een gevoel van trots. Trots op ons positief behaalde rendement, op de vele mooie projecten die we voor diverse opdrachtgevers en klanten hebben mogen maken, zoals bijvoorbeeld de projecten Ruimte voor de Waal, Spoorzone Delft, Sporen Zevenaar, O-op-de-meter (NOM-) woningen Rijswijk Buiten, het nieuwe hoofdkantoor van Akzo-Nobel, onderzoeksinstituut DIFFER en het Stroomversnellingsinitiatief. Trots zijn we ook op de diverse prestigieuze prijzen die we hebben mogen ontvangen, zoals de Betonprijs 2015 (tweemaal), de prestigieuze Nederlandse Bouwpluim 2015 en de A.M. Schreudersprijs.

Maar we zijn er zeker nog niet, in de wetenschap dat nog niet al onze bedrijfsonderdelen hebben kunnen bijdragen aan dit succes en een aantal marktsegmenten nog veel hinder ondervindt van overcapaciteit, scherpe concurrentie of projecten die tegen een te laag prijsniveau worden aangenomen.

Om een duidelijk kompas te hebben voor waar Dura Vermeer zich op gaat richten en mee bezig gaat houden in de komende jaren is een nieuwe strategie opgesteld, die in de zomer van 2015 is gepresenteerd. Daarin wordt structureel gekozen voor het nog meer centraal stellen van de klant, het verbeteren van onze werkenresultaten en voor het principe resultaat gaat boven omzetgroei. Daarnaast kiezen we bewust voor scherpe kostprijzen met een passende opslag voor risico's en winst. Nadrukkelijk kijken we naar het verbreden van onze propositie, intensivering van de marktwerking en het versterken van de organisatie waarin een professionele prestatiecultuur, coachend leiderschap en een modern HR- en ICT-beleid centraal staan. Dura Vermeer zet verder hoog in op innovatie en sterke digitalisering, zoals het werken met BIM, waarvan de eerste successen zich al presenteren.

We zijn enthousiast over hoe de organisatie de nieuwe strategie omarmt en ruimte voor verbetering ziet. Met elkaar kiezen we duidelijk voor vernieuwing en aanpassing van onze bedrijfscultuur. De komende tijd wordt verder gewerkt aan de implementatie van onze strategie, zodat deze goed doordringt in de haarvaten van onze organisatie. Nu de economie weer aantrekt en vooral de woningbouwactiviteiten hiervan profite-

Raad van Bestuur Dura Vermeer: Theo Winter, Job Dura, Ronald Dielwart en Lowick Barg

ren, moeten we juist beducht zijn op terugval in oude werkwijzen. De voortdurende noodzaak van de afgelopen jaren om kritisch te zijn op projecten die bij ons passen én op de kosten, blijft van eminent belang evenals het verder optimaliseren van onze manier van samenwerken met partners en onderling.

Daarbij blijft het thema veiligheid altijd op nummer 1 staan. Ondanks een laag IF cijfer voor eigen personeel blijft dit onderwerp topprioriteit en zullen we blijven investeren in veiligheidsbewustzijnsacties, campagnes en maatregelen om het aantal verzuimdagen verder te reduceren. We gaan hierin vooral ook de medewerkers van partners, leveranciers en onderaannemers actief betrekken en onze lessen en ervaringen delen met de leden van de Governance Board Veiligheid.

Het jaar 2016 is inmiddels drie maanden oud. We zijn positief over hoe de markt voor woning- en utiliteitsbouw zich ontwikkelt. Tegelijkertijd blijft er zorg over de markt voor infra-activiteiten. Toch zijn ook hier nieuwe kansen en mogelijkheden, zoals in de markt voor professioneel beheer en onderhoud. Gevoed door onze nieuwe strategie zijn we ervan overtuigd dat we ook in dit uitdagende marktsegment het verschil kunnen maken. Overigens weten opdrachtgevers ons steeds beter te waarderen op onze toegevoegde waarde, waarvan hoge EMVI-scores en aansprekende Design & Build-opdrachten het bewijs zijn.

In 2015 is de samenstelling van onze Raad van Bestuur gewijzigd. Op 1 september jl. verwelkomden wij de heer L.H. Barg RA (50) als CFO. Hij was partner bij KPMG, waar hij diverse managementfuncties bekleedde. Op 1 januari 2016 versterkte ook de heer ir. T. Winter (47) onze Raad van Bestuur. Hij combineert deze functie met het voorzitterschap van de directie van de divisie Infra. De heer Winter is afkomstig van bouwconcern BAM, waar hij diverse managementfuncties vervulde. De heer Winter heeft beide functies overgenomen van de heer ir. K.W. Talsma (62), die tot het eind van 2016 als adviseur betrokken blijft bij onze onderneming. Wij danken de heer Talsma voor de goede samenwerking en zijn inspanningen voor ons bedrijf.

Tot slot zijn we al onze medewerkers veel dank en waardering verschuldigd voor hun inzet en betrokkenheid gedurende het afgelopen jaar.

Rotterdam, 22 maart 2016
Raad van Bestuur

Raad van Commissarissen

drs. P.C. Klaver, voorzitter
M.W. van Sluis RA, vice-voorzitter
drs. J.P. Drost
J.M.A. van der Lof MBA
ing. D. van Well

Raad van Bestuur

drs. J. Dura MRE, voorzitter
L.H. Barg RA
ir. R.P.C. Dielwart
ir. K.W. Talsma (tot 01-01-2016)
ir. T. Winter

Concernstaf

J.T. Aalbers (ICT)
drs. A.A. Boot (HR)
drs. A. Heins RA (Financiën)
G.B. Metselaar (Corporate Communicatie)
mr. T. Wilmink (Juridische Zaken)

Divisiedirectie Bouw en Vastgoed

ir. R.P.C. Dielwart, voorzitter
M.A. ter Hark RA
drs. P.C.M. Krop MRE MRICS

Divisiedirectie Infra

ir. T. Winter, voorzitter
drs. J. Dijkstra RA
ir. K.W. Talsma

Directie Advies en Diensten

ing. R.H.M.M. Henderix

Directie Facilitaire Bedrijven

ir. E.J. Peters

Per 22 maart 2016

DURA VERMEER GROEP NV

DURA VERMEER DIVISIE BOUW EN VASTGOED BV

NIEUWBOUW EN ONTWIKKELING

Dura Vermeer Bouw
Hengelo BV

Dura Vermeer Bouw
Midden West BV

Dura Vermeer Bouw
Rosmalen BV

Dura Vermeer Bouw
Zuid West BV

Dura Vermeer
Vastgoed BV
Grote Projecten
Design Studio

ONDERHOUD EN RENOVATIE

Dura Vermeer Bouw
Heyma BV

Dura Vermeer
Onderhoud en Renovatie
Hengelo BV

Dura Vermeer
Onderhoud en Renovatie
Rosmalen BV

Dura Vermeer
Van Ieperen BV

SERVICE EN MUTATIE-ONDERHOUD

Dura Vermeer
Vastgoed Service BV

DURA VERMEER DIVISIE INFRA BV

Dura Vermeer Infrastructuur BV

Regio Noord West
Regio Oost
Regio Zuid West
Deelnemingen BV
Reststoffen BV

Dura Vermeer Beton- en Waterbouw BV

Regio Noord West
Regio Oost
Regio Zuid West

Dura Vermeer Railinfra BV

Saferail BV
ASSET Rail BV

Dura Vermeer Ondergrondse Infra BV

Dura Vermeer Milieu BV

Business Unit Grote Projecten
Business Unit Concessies
Dura Vermeer Gebieds-
ontwikkeling Infra BV
CentralNed BV

**DURA VERMEER
ADVIES EN DIENSTEN**

Advin BV

Ingenieursbureau Archicom BV

**DURA VERMEER
FACILITAIRE BEDRIJVEN**

Dura Vermeer Autobehaar BV

Dura Vermeer Materieelservice BV

**Dura Vermeer
MaterieelDienst Infra BV**

Dura Vermeer Onroerend Goed BV

HOOGTEPUNTEN 2015

Het jaar 2015 kende vele hoogtepunten. Deze varieerden van een bezoek van hoogwaardigheidsbekleders aan enkele van onze projecten, het winnen van prestigieuze prijzen en het oprichten van nieuwe bedrijfsonderdelen tot het bereiken van mijlpalen in de bouw, het organiseren van klantbijeenkomsten en het bewust aandacht geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Ministerieel bezoek

Diverse projecten van Dura Vermeer werden het afgelopen jaar vereerd met ministerieel bezoek. Zo bracht minister Blok (Wonen) een werkbezoek aan Nobelhorst, een stadsdorp in ontwikkeling op steenworp afstand van Almere. Op deze bijzondere plek krijgen initiatiefnemers, kopers en huurders de vrijheid om hun eigen droomhuis en woonomgeving te bedenken, te realiseren en te beheren. Zijn collega van Infrastructuur en Milieu, minister Schultz, bracht op haar beurt een bezoek aan de N421 in Bunnik, de nieuwe verbindingsweg tussen Houten en de A12 en Ruimte voor de Waal. Bij dit project haalde zij een levensgrote duim uit een dijk als symbool voor het feit dat de Waal bij Nijmegen meer ruimte heeft gekregen.

8

MIJLPAAL VEILIGHEID
RUIJTE VOOR DE WAAL NIJMEGEN

Prijzenregen

Prijzen waren er ook. Veel prijzen. Zo won het door Dura Vermeer in recordtempo gerealiseerde gebouw van defensiespecialist Thales de publieksprijs voor Beste Gebouw van de Bond van Nederlandse Architecten (BNA). De grootste prijzenregen kwam echter voor rekening van twee infrastructurele projecten van Dura Vermeer. Het project Ruimte voor de Waal viel maar liefst twee keer in de prijzen. Eén keer met de Nederlandse Bouwpluim voor de vernieuwende wijze waarop is samengewerkt tussen opdrachtgever en bouwcombinatie. De andere keer voor de Verlengde Waalbrug waar de Betonprijs in de categorie Bruggen en Viaducten in ontvangst werd genomen. Voor de bouw van de spoortunnel dwars door het centrum van Delft, met de naam Willem van Oranjetunnel, werd eveneens de Betonprijs gewonnen. Dit keer in de categorie Uitvoering en als bewijs van een 'uitstekend voorbeeld van ondergronds bouwen en samenwerking met stakeholders'. Dezelfde Willem van Oranjetunnel ontving ook de A.M. Schreudersprijs voor de meest bijzondere prestatie voor ondergronds bouwen.

PUBLIEKSPRIJS BNA BESTE GEBOUW
NIJWBOUW THALES HENGELO

SCHREUDERSPRIJS/BETONPRIJS SPOORZONE DELFT

Kennis delen en netwerken

Ook in 2015 schiepen we ruimte om met onze klanten te netwerken, hen te inspireren en kennis te delen. Voorbeelden hiervan zijn: het 'Up to a higher level' seminar in Hengelo, impactsessies voor klanten en drukbezochte sponsorevenementen als CHIO Rotterdam, Outdoor Brabant en Military Boekelo. Zo stond het 'Up to a higher level' seminar geheel in het teken van innovatieve en exponentieel groeiende technologie. Op het CHIO Rotterdam, waarvan wij sinds 1948 sponsor zijn, verwelcomden wij circa achthonderd gasten, die met ons op informele wijze het glas hieven op de viering van '160 jaar Dura Vermeer'. Ook in 2016 gaan we door met dergelijke bijeenkomsten.

KENNISSESSIES
UP TO A HIGHER LEVEL

EERSTE PAAL NIEUWE HUISVESTING
EATC EINDHOVEN

Maatschappelijk verantwoord

De handen uit de mouwen steken voor een goed doel. Ook daar hebben we ons het afgelopen jaar voor ingezet. Zo werden tijdens de bouw van het Medisch Spectrum Twente in Enschede geld en goederen ingezameld voor de bouw van een kliniek in Mozambique. Vervolgens is een delegatie van de bouwcombinatiemedewerkers afgereisd naar het Afrikaanse land om ter plaatse de handen uit de mouwen te steken. Dichterbij huis, zoals in Naarden en Amersfoort, gaven we met name aan schoolkinderen lessen over veiligheid op en rond de bouwplaats.

Ondernemerschap

Dura Vermeer staat bekend als een ondernemend bedrijf. In 2015 richtten wij samen met Sloot Tankbouw een nieuw specialistisch vijzelbedrijf op, genaamd D&S Jacking. In D&S Jacking komen de uitgebreide ervaring met het bouwen, onderhouden en repareren van opslagtanks van Sloot Tankbouw en de civieltechnische kennis van Dura Vermeer samen. In 2015 troffen wij de voorbereidingen voor de realisatie van een nieuw bedrijfsonderdeel met de naam Dura Vermeer Vastgoed Service als logische aanvulling op onze onderhouds- en renovatie-activiteiten. Dura Vermeer Vastgoed Service richt zich op het bieden van service en mutatie-onderhoud voor vastgoedeigenaren als woningcorporaties. Ook tekenden wij in het verslagjaar met installatiebedrijf Klein Poelhuis de samenwerkingsovereenkomst voor de gezamenlijke entiteit DuoNOM. DuoNOM is ontstaan vanuit de samenwerking binnen de Stroomversnelling.

START NIEUWE ACTIVITEIT
D&S JACKING

STROOMVERSNELLING
WIJK PADDEPOEL GRONINGEN

Mijlpalen in de bouw

De openstelling van de gereconstrueerde Neherkade in Den Haag, de eerste testtrein door de nieuwe Willem van Oranjetunnel in Delft, de zestiendaagse buitendienststelling aan het spoor in Zevenaar, de ingebruikname van het nieuwe station van Delft, de start bouw van de nieuwe huisvesting van het European Air Transport Command (EATC) op vliegbasis Eindhoven, de bouw van parkeergarages Toernooiveld in Den Haag en Lammermarkt in Leiden, de eerste 0-op-de-meter portieketagewoningen in de Groningse wijk Paddepoel, de oplevering van het hoofdkantoor van AkzoNobel of de ondertekening van het contract voor de aanleg en het meerjarig onderhoud van de lucht- en landzijdige infrastructuur voor de nieuwe luchthaven van Lelystad. Allemaal projecten die tot de hoogtepunten van het afgelopen jaar worden gerekend. Eén project stak daar qua publicitaire aandacht met kop en schouders bovenuit: de start van het nieuwe Pontsteigergebouw (in combinatie met De Nijs) in de Amsterdamse Houthavens, mede door het 1440 vierkante meter grote en daarmee duurste penthouse van Nederland, dat in recordtempo van de hand ging.

OPLEVERING
HOOFDKANTOOR AKZONOBEL AMSTERDAM

PARKEERGARAGE LAMMERMARKT
LEIDEN

NETWERKEN
CHIO ROTTERDAM

12

HOOGTEPUNT IN VERKOOP
PONTSTEIGERGEBOUW AMSTERDAM

WON

ING

BOUW

**NIEUWBOUW
ONDERHOUD EN RENOVATIE**

VREEWIJK, ROTTERDAM

'MEER DOEN DAN ALLEEN RENOVEREN'

1*

HEDY VAN DEN BERK
BESTUURDER WONINGCORPORATIE
HAVENSTEDER ROTTERDAM

'Betaalbare verduurzaming van bestaande voorraad, nieuwe doelgroepen aanspreken met nieuwe woonconcepten en goede samenwerking met partners om sociale huur betaalbaar te houden zijn voor Havensteder de thema's van de toekomst. Daarin willen we meegaan met de tijd, zoals inspelen op het nieuwe Klimaatakkoord.'

'Ons zwaartepunt ligt bij de grote voorraad van bijna tienduizend gestapelde portiekwoningen uit de jaren '60. Die stelt ons voor de uitdaging om daar meer mee te doen dan alleen te renoveren. Daarbij speelt voortdurend de vraag waar we in de toekomst leegstand krijgen en hoe we deze woningen ook aantrekkelijk maken voor andere doelgroepen. Variatie aanbrengen zonder direct aan sloop of nieuwbouw te denken.'

'In onze verbeterprogramma's, zoals voor tuindorp Rotterdam-Vreewijk, zijn behoud en betaalbaarheid de uitgangspunten. We kijken met grote belangstelling naar O-op-de-meter-concepten. Hoe het goedkoper en beter kan, zal altijd een issue blijven voor een woningcorporatie.'

'We hebben een nieuwe marktbenaderingsvisie, waarin we in wisselende samenstelling met marktpartijen samenwerken. De relatie die Havensteder en Dura Vermeer hebben is passend. We experimenteren al jaren met ketensamenwerking. We leren veel van elkaar, maar het is complex qua samenwerking, contractvorming en innovatie. Nu er weer veel werk op de markt komt, zullen veel partners zeggen: "Dat kan toch simpeler". Nu komt het er echt op aan: doorzetten, volhouden, profiteren van de opgebouwde langetermijnrelatie en het commitment dat we ooit zijn aangegaan stevig vasthouden.'

NIEUWBOUW

Het ontwikkelen en bouwen van nieuwe woningen is een kernactiviteit van Dura Vermeer. We hebben deze activiteit georganiseerd in vier regionaal verankerde werkmaatschappijen.

Kernpunten 2015

- 2015: keerpunt voor nieuwbouw
- woningbouwproductie neemt toe, maar nog grote regionale verschillen
- eigen ontwikkelingsactiviteiten profiteren van herstel in de markt

Het jaar 2015 markeerde het definitieve keerpunt in de verkoop en realisatie van nieuwbouwwoningen, nadat in 2014 de bodem werd bereikt en het herstel zich al voorzichtig aandiende. Dit herstel zette zich in 2015 verder voort, gevoed door betere economische vooruitzichten, een lage rentestand en een toename van het consumentenvertrouwen.

Deze positieve ontwikkeling was niet in heel het land zichtbaar. De Randstad, met name de vier grote steden, en de rest van het westen van Nederland zaten duidelijk in de lift qua nieuwbouwproductie. Het noorden, oosten en zuiden van het land bleven achter. Ten opzichte van 2014 namen de activiteiten toe en ging de aandacht vooral uit naar woningen in het goedkopere segment. Met ons, in eigen huis ontwikkelde, PCS-bouwconcept (Pre Choice System) speelden we hier goed op in.

Zowel aan de kant van ontwikkelaars, woningcorporaties, gemeenten, beleggers als bij onze eigen vastgoedontwikkeling zagen we een toename van de woningbouwactiviteiten. Naast een iets grotere financiële armslag voor nieuwbouw, investeerden woningcorporaties ook in het verbeteren van de bestaande voorraad. Bij beleggers waren de vraag en interesse naar nieuwbouwprojecten voor de vrije huursector, evenals het jaar daarvoor, onverminderd groot.

Het aantrekken van de markt voor koopwoningen zagen we terug in onze eigen cijfers. Het aantal verkochte woningen uit eigen ontwikkelingsactiviteiten steeg van 510 woningen in 2014 tot circa 1.262 woningen in 2015. Dura Vermeer profiteerde van een door de crisis uitgestelde vraag, spaarbuffers van particulieren, lage rentestand en gestegen vertrouwen bij consumenten. De snelheid waarmee de woningen werden verkocht nam wederom toe, gevoed door kopers die willen profiteren van een historisch lage hypotheekrente. Dit betrof woningen zowel in het goedkopere segment als in het duurdere segment.

Het totaal aantal in 2015 opgeleverde woningen bedroeg 3.257 ten opzichte van 2.496 in 2014. Ultimo 2015 waren er van de zelf ontwikkelde en gereedgekomen woningen 7 niet verkocht ten opzichte van 10 in 2014.

Verwachtingen

De vooruitzichten voor de nieuwbouwactiviteiten zijn positief. De behoefte aan en/of vraag naar nieuwe woningen zal naar verwachting de komende jaren hoger zijn dan dat de bouwsector nieuw kan bouwen. Het aandeel eigen risicodragende projectontwikkeling zal naar verwachting verder toenemen. De ontwikkel- en bouw marges voor projecten zullen iets verbeteren. Nieuwe uitdagingen vormen de hogere prijzen van onder meer bouwmaterialen, toeleveranciers en onderaannemers als gevolg van het aantrekken van de markt. Ook het vinden van goede locaties voor eigen projectontwikkelingsactiviteiten en voor vrije sector huurwoningen blijft uitdagend. We verwachten dan ook dat, met name in de grote steden, de druk steeds groter wordt. Daarnaast blijft de doorlooptijd van ruimtelijke ordeningsprocedures en omgevingsvergunningstrajecten een kritisch punt van aandacht.

HET AANTREKKEN VAN DE MARKT VOOR KOOPWONINGEN ZAGEN WE TERUG IN ONZE EIGEN CIJFERS

ONDERHOUD EN RENOVATIE

Het onderhouden en renoveren (O&R) van de bestaande woningvoorraad is een kernactiviteit van Dura Vermeer. We hebben vier in onderhoud en renovatie gespecialiseerde werkmaatschappijen die alle regio's bestrijken. Per 1 januari 2016 is gestart met een nieuw bedrijfsonderdeel, Dura Vermeer Vastgoed Service, dat zich specifiek richt op service en mutatie-onderhoud voor woningcorporaties en vastgoedeigenaren.

Kernpunten 2015

- markt voor onderhoud en renovatie stabiel met groeipotentie
- aandeel O&R-activiteiten Dura Vermeer groeit
- selectiever aannemingsbeleid
- oprichting Dura Vermeer Vastgoed Service
- meer aandacht voor innovaties

De markt voor onderhoud en renovatie van de bestaande woningvoorraad liet in 2015 qua activiteiten een redelijk stabiel beeld zien. Bij zowel vastgoedeigenaren als woningcorporaties zagen we een behoefte om hun onderhouds- en renovatieprojecten meer en meer te combineren met verdere verduurzaming. De focus lag op het bevorderen van de huurderstevredenheid door comfortverhoging en energiebesparende maatregelen.

Evenals in 2014 nam het aandeel in projecten in onderhoud en renovatie in 2015 verder toe, passend bij onze groei-doelstelling in deze markt. Het lage prijsniveau evenals de scherpe concurrentie bleven echter onverminderd groot. Dit leidde in het verslagjaar tot een nog selectiever aannemingsbeleid en een toename van initiatieven met klanten op basis van ketensamenwerking, partnerships en innovaties. In dit kader kunnen onze financieringsmodellen voor verduurzaming op basis van Esco (Energy Service Company), onze deelname aan de Stroomversnelling,

co-makership met woningcorporaties en de oprichting van het nieuwe bedrijfsonderdeel Dura Vermeer Vastgoed Service worden genoemd.

In 2015 startten we onze eerste twee projecten in het kader van de Stroomversnelling, waar in 2013 en 2014 vooral nog sprake was van prototyping. De Stroomversnelling is een bouwvernieuwingprogramma, waarin bouwbedrijven en woningcorporaties de handen ineen hebben geslagen om bestaande woningen te transformeren tot comfortabele en duurzame NOM-woningen (O-op-de-meter). Na de prototypingfase konden wij in de Arnhemse wijk Presikhaaf aan de slag met de verduurzaming van 96 woningen in opdracht van woningcorporatie Portaal. Ook gingen wij aan de slag in de Groningse wijk Paddepoel, waar wij in het verslagjaar de duurzame woningverbetering verzorgden van 48 portieketagewoningen naar NOM in opdracht van woningcorporatie Lefier.

Innovatief is de hernieuwde samenwerkingsovereenkomst van Dura Vermeer met woningcorporatie Ymere, samen met twee andere bouwers. Partijen spraken bij de verduurzaming van projecten een nieuw verdienmodel af, waar niet langer meer winst wordt gerekend als percentage over de kosten, maar de winstslag wordt gerelateerd aan de samen afgesproken kwaliteit van het project. Het nieuwe verdienmodel moet leiden tot een hogere kwaliteit van het eindproduct en een hogere klanttevredenheid.

In 2015 zetten wij stappen in de oprichting van Dura Vermeer Vastgoed Service. Dit nieuwe bedrijfsonderdeel, dat op 1 januari 2016 van start is gegaan, speelt in op de behoefte van woningcorporaties en vastgoedeigenaren om hun service en mutatie-activiteiten voor de lange termijn uit te besteden aan een professionele marktpartij.

Verwachtingen

De verwachting is dat de activiteiten in de onderhoud- en renovatiemarkt zullen groeien, waarbij tevens het marktaandeel van Dura Vermeer verder zal toenemen.

Nieuwbouw woningen Lot in Noord, Amsterdam

18

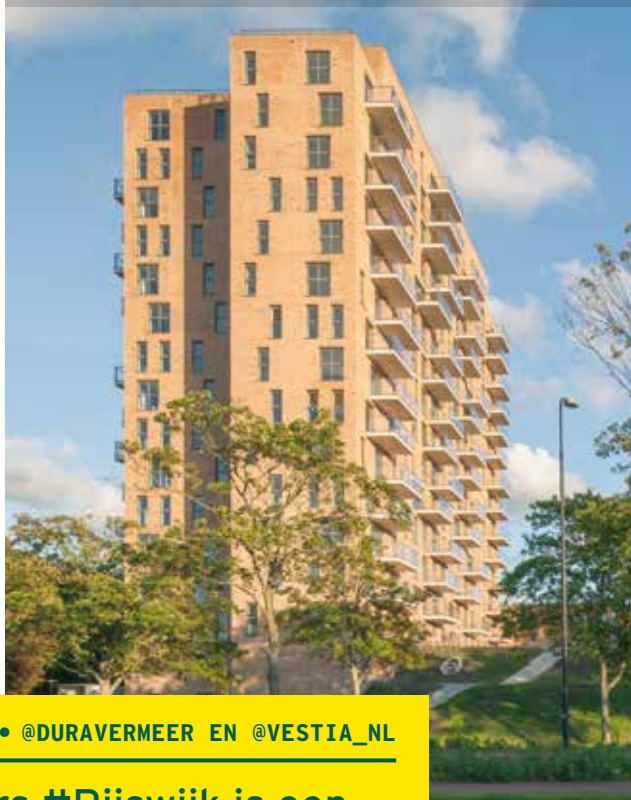

Renovatie woningen Bree- en Rozenstraat, Koog aan de Zaan

Nieuwbouw woningen, Zaandam

Nieuwbouw appartementencomplex De Hofmeesters, Rijswijk

13:15 UUR • 15/09/15 • @DURAVERMEER EN @VESTIA_NL

De Hofmeesters #Rijswijk is een prachtig project. Daar wil ik ook wel wonen!

19

Renovatie 48 woningen Hobbemastraat, Weesp

Nieuwbouw woningen Wonen à la Carte, Son

Nieuwbouw woningen VesteTuin, Tholen

20

Nieuwbouw appartementencomplex Titaan, Amsterdam

16:25 UUR • 10/03/15 • @DURAVERMEER

Een dorpse sfeer met
Engelse romantiek in
#Tudorpark. Hoofddorp
wordt steeds mooier!

Nieuwbouw woningen, Uden

12:04 UUR • 05/09/15 • @DURAVERMEER

Koninklijke temperaturen op het balkon van onze nieuwe woning. Wij voelen ons King and Queen in #Amsterdam!

22

Nieuwbouw appartementencomplex King & Queen, Amsterdam

10:30 UUR • 08/01/16 • @DURAVERMEER

Bewoners van de Groningse wijk Paddepoel zitten er weer warm bij dankzij renovatie van hun woning. #nulopdemeter #Stroomversnelling

Nieuwbouw woningen Oranjeplein, Terheijden

Renovatie 360 woningen Geroflat, Zeist

Renovatie 0-op-de-meter eengezinswoningen Van Speykstraat, Arnhem

24

Renovatie 18 appartementen, Weustinkplantsoen, Hengelo

UTILITEITS BOUW

**NIEUWBOUW
ONDERHOUD EN RENOVATIE**

NIEUWBOUW AKZONOBEL CENTER, AMSTERDAM

**'SAMENWERKING IS HET
SLEUTELELEMENT'**

2*

PIËT SCHALKWIJK
**DIRECTOR SPECIAL PROJECTS/
OVERALL PROJECTLEIDER AKZONOBEL**

HARRY WOLBRINK
**TECHNISCH PROJECTLEIDER
NIEUWBOUW AKZONOBEL**

'Dit is wat we hebben geleerd van onze nieuwbouw. De partij die kan denken vanuit de klant, het vermogen heeft om zijn belangen als beste te behartigen en een goede relatie en open sfeer kan opbouwen, heeft de toekomst.'

'We hebben Dura Vermeer een echte uitdaging gegeven door een gebouw neer te zetten dat wezenlijk onderdeel uitmaakt van onze veranderagenda. Het samenvoegen van verschillende locaties op één plek, het bijeenbrengen van het in Nederland gevestigde topmanagement, het samenbrengen van corporate en business management en de reductie van de carbon-footprint komen allemaal in dit gebouw samen. Dat zie je terug in het exterieur, maar ook aan het interieur dat in alles samenwerking, innovatie, creativiteit, ontmoeten en samen winnen ademt. Een spraakmakend gebouw binnen een spraakmakend concept, dat uitstraalt hoe wij willen werken en willen presenteren qua erfgoed, kunst en producten.'

'Je zoekt naar de juiste partij om zo'n intensief bouwproces in te gaan, op basis van bewezen ervaring, reputatie en degelijkheid. Dat zit bij Dura Vermeer goed. Dan begint het echte spel: het winnen van ons vertrouwen, het tonen van professionaliteit, oplossingsgerichtheid en betrokkenheid. Dat doe je door beloftes na te komen en in alle situaties rustig en in control te blijven. We hadden zeker onze issues en stevige discussies, maar samenwerking is het sleutelelement geweest waardoor het gebouw is wat het nu is. De klik die wij hadden met de projectleiding en uitvoering heeft daar een belangrijke rol in gespeeld. Dat we de deadline van oplevering halen en kunnen inhuizen, komt mede doordat je profijt hebt van de goede relatie die je hebt opgebouwd.'

NIEUWBOUW

Het realiseren van nieuwe utiliteitsgebouwen, waaronder kantoren, retail- en winkelcentra, datacentra, bedrijfsruimten en onderwijs- en zorgvoorzieningen is een kernactiviteit van Dura Vermeer. Deze activiteit wordt uitgevoerd door vier regionale werkmaatschappijen. Het bedrijfsonderdeel Dura Vermeer Vastgoed richt zich specifiek op de ontwikkeling van commerciële vastgoedprojecten.

Kernpunten 2015

- markt voor nieuwbouw trekt aan
- volume bouwactiviteit verschilt per regio
- meer vraag naar Design & Build projecten

De markt voor nieuwe utiliteitsbouwprojecten was in 2015 duidelijk meer in beweging dan in 2014. De verhoogde activiteit concentreerde zich vooral in de Randstad, terwijl die in de rest van Nederland en met name in het oosten van het land achterbleef.

De markt heeft last van grootschalige leegstand in de kantorenmarkt, een afnemende behoefte aan winkelruimte en het gebrek aan financieringsmogelijkheden voor projecten. Zo trokken wij ons terug uit langjarige retailontwikkelingen in onder meer Almere Poort vanwege de veranderende marktvraag in dit segment. Daarentegen zagen we positieve ontwikkelingen in zorg en onderwijs en functiespecifieke huisvesting zoals datacentra. Tegelijkertijd zagen we de complexiteit van projecten toenemen en de vraagstelling van de opdrachtgever veranderen, waaronder het meedenken over financieringsvraagstukken, het verkorten van de bouwtijd en het aanbieden van passende oplossingen.

Opdrachtgevers met een huisvestingsopgave kiezen meer en meer voor contractering op basis van een Design & Build uitwerking (EMVI, UAV-GC) in plaats van voor traditioneel aanbesteden. Voor Dura Vermeer is dat een positieve ontwikkeling. Ook in 2015 profiteerde Dura Vermeer van deze wijze van uitvragen door klanten, waarbij we werden uitgedaagd op creativiteit en innovatie.

Mede door een verdere professionalisering en investering in onze tenderorganisatie (waaronder de opzet van een in house Dura Vermeer Design Studio) verwierven wij diverse aansprekende projecten. Dit betrof de ontwikkeling van onderzoeksfaciliteit Genmab in Utrecht en de realisatie van Datacenter AM4 in Amsterdam, uitbreiding nieuwbouw Erasmus Universiteit Rotterdam en Noma House in Amsterdam. Verder werd gestart met de bouw van een aantal aansprekende projecten zoals het Center for Simulator Maritime Training (CSMART) in Almere, theater Emmen en het European Air Transport Command in Eindhoven.

In commercieel vastgoed realiseerde Dura Vermeer in het verslagjaar 163.609 m² kantoor-, winkel- en bedrijfsruimten ten opzichte van 102.556 m² in 2014. Hiervan kwam 32.218 m² uit eigen ontwikkelingsactiviteiten ten opzichte van 9.506 m² in 2014. De leegstand van de opgeleverde, nog niet verkochte, commercieel vastgoedprojecten bleef met 1.048 m² gelijk als in 2014.

Verwachtingen

De verwachting is dat, ondanks de afnemende vraag naar 'standaard' kantoren, de markt voor nieuwe utiliteitsbouw zal profiteren van de aantrekkende economie en zal groeien. Dura Vermeer richt zich daarbij met name op Design & Build- of EMVI-trajecten.

OPDRACHTGEVERS KIEZEN MEER EN MEER VOOR CONTRACTERING OP BASIS VAN EMVI EN DESIGN & BUILD

ONDERHOUD EN RENOVATIE

Het onderhouden en renoveren van bedrijfsgebouwen, kantoren, retail- en winkelcentra, zorginstellingen- en onderwijsvoorzieningen is een kernactiviteit van Dura Vermeer. Deze activiteit is, naast de woningbouwmarkt, een integraal onderdeel van de vier in onderhoud en renovatie gespecialiseerde bedrijfsonderdelen.

Kernpunten 2015

- activiteiten onderhoud en renovatie utiliteitsbouw stabiel
- discussie slopen/nieuwbouw versus renovatie/verduurzaming in volle gang
- transformatiemarkt komt op gang

De markt voor onderhoud en renovatie van utiliteitsbouwprojecten bleef in 2015 nagenoeg ongewijzigd ten opzichte van 2014. De hoeveelheid projecten bleef stabiel. De discussie over slopen gevolgd door nieuwbouw versus renovatie in combinatie met verduurzaming van bestaand vastgoed woedde volop en hield veel vastgoedeigenaren bezig. In de markt voor transformaties zagen we meer projecten waarbij verouderde kantoren tot nieuwe functies als wonen of een hotelvoorziening werden omgebouwd.

Dura Vermeer zag de activiteiten in 2015 redelijk stabiel blijven ten opzichte van 2014. De meeste projecten bevonden zich in de grote steden zoals Rotterdam en Amsterdam. In Rotterdam konden de opdracht voor de renovatie van het iconische schoolcomplex Technicon (begin jaren '70 door destijds Dura gerealiseerd) en de renovatie/uitbreiding nieuwbouw Erasmus Universiteit aan de portefeuille worden toegevoegd. In Amsterdam werd (in combinatie met De Nijs) een begin gemaakt met de transformatie van het Atriumgebouw aan de Zuidas, waaronder de aanleg van een drielaags ondergrondse parkeergarage. In Arnhem verwierf Dura Vermeer op basis van EMVI de

opdracht tot de verduurzaming van het kantoor van energienetbeheerder Alliander.

Vooruitzichten

De markt voor onderhoud en renovatie van utiliteitsbouwprojecten blijft stabiel. De transformatie van leegstaand vastgoed, een maatschappelijk gewenste trend, naar nieuwe functies en de verduurzaming van bestaande gebouwen blijft complex waarbij de locatie een zeer bepalende factor is.

30

17:32 UUR • 14/08/15 • @HOTELTIEL EN @VDVALKHOTELS

Mooie kamers prachtig uitzicht. Dit is genieten.

Nieuwbouw Hotel Van der Valk, Tiel

09:20 UUR • 15/07/15 • @DURAVERMEER

Mooi hoe kinderen in ABC
Cluster spelenderwijs iets
leren over duurzaamheid

31

Nieuwbouw voorzieningencluster ABC, Amersfoort

17:12 UUR • 02/04/15 • @DURAVERMEER

Trots op BREEAM-NL
Excellent certificaat
voor DIFFER
#geweldigeprestatie

32

Renovatie Grafisch Lyceum, Rotterdam

Cinemec

19:56 UUR • 20/09/15 • @CINEMECUTRECHT EN @DURAVERMEER

Van deze nieuwe bioscoop
word ik blij. #Mooi #Filmpje
pakken

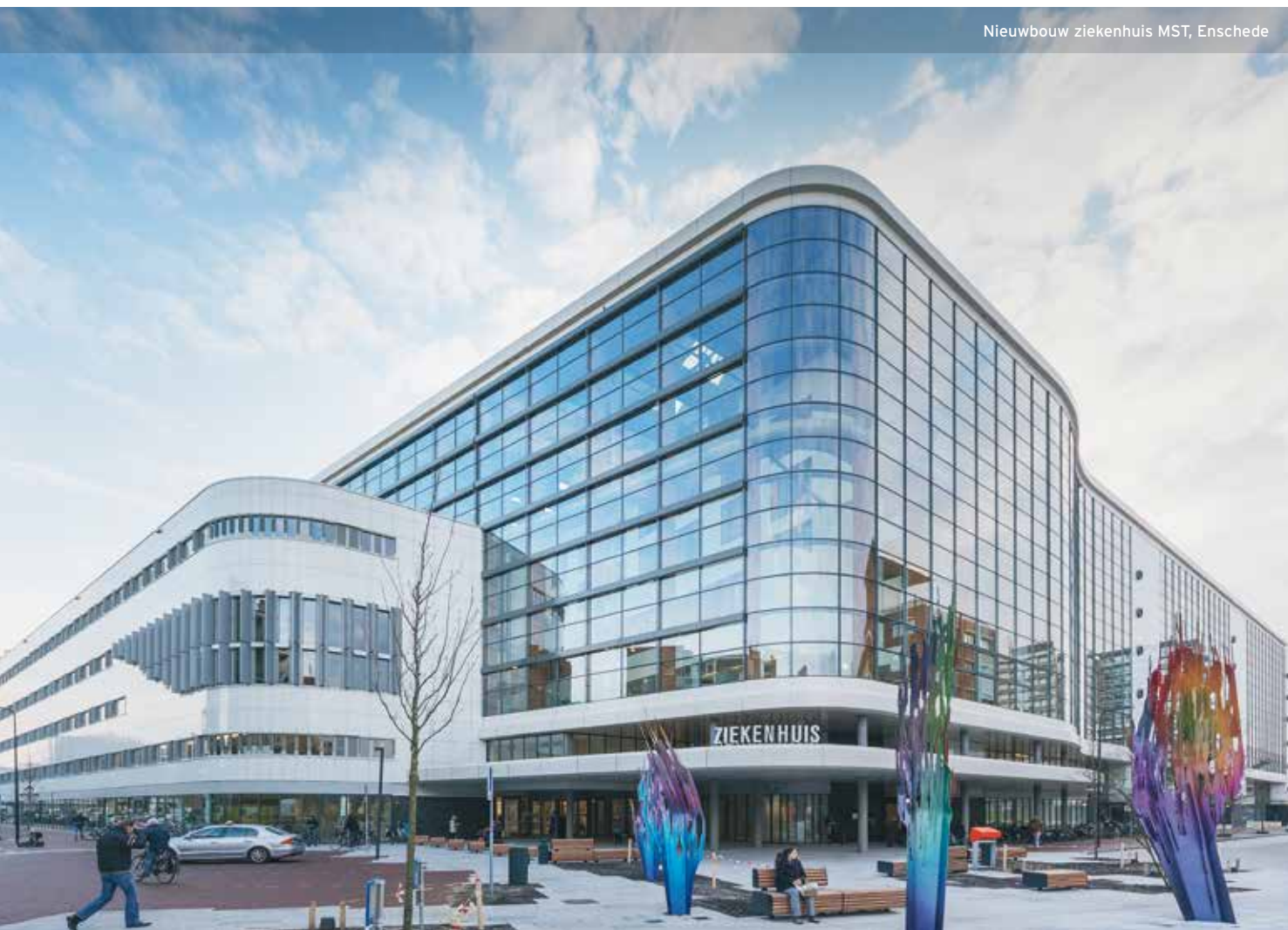
Nieuwbouw Laurens Revalidatiehotel, Rotterdam

08:30 UUR • 25/11/15 • @DURAVERMEER

Genomineerd voor Hedy
d'Ancona Prijs 2016:
#revalidatiehotel Laurens
Intermezzo Zuid

Nieuwbouw ziekenhuis MST, Enschede

17:23 UUR • 18/09/15 • @DURAVERMEER

**Multifunctionele
voorziening De Veste in
Borne officieel geopend.
Sport en onderwijs in één
gebouw!**

35

Renovatie annex nieuwbouw winkelcentrum Zijdelwaard, Uithoorn

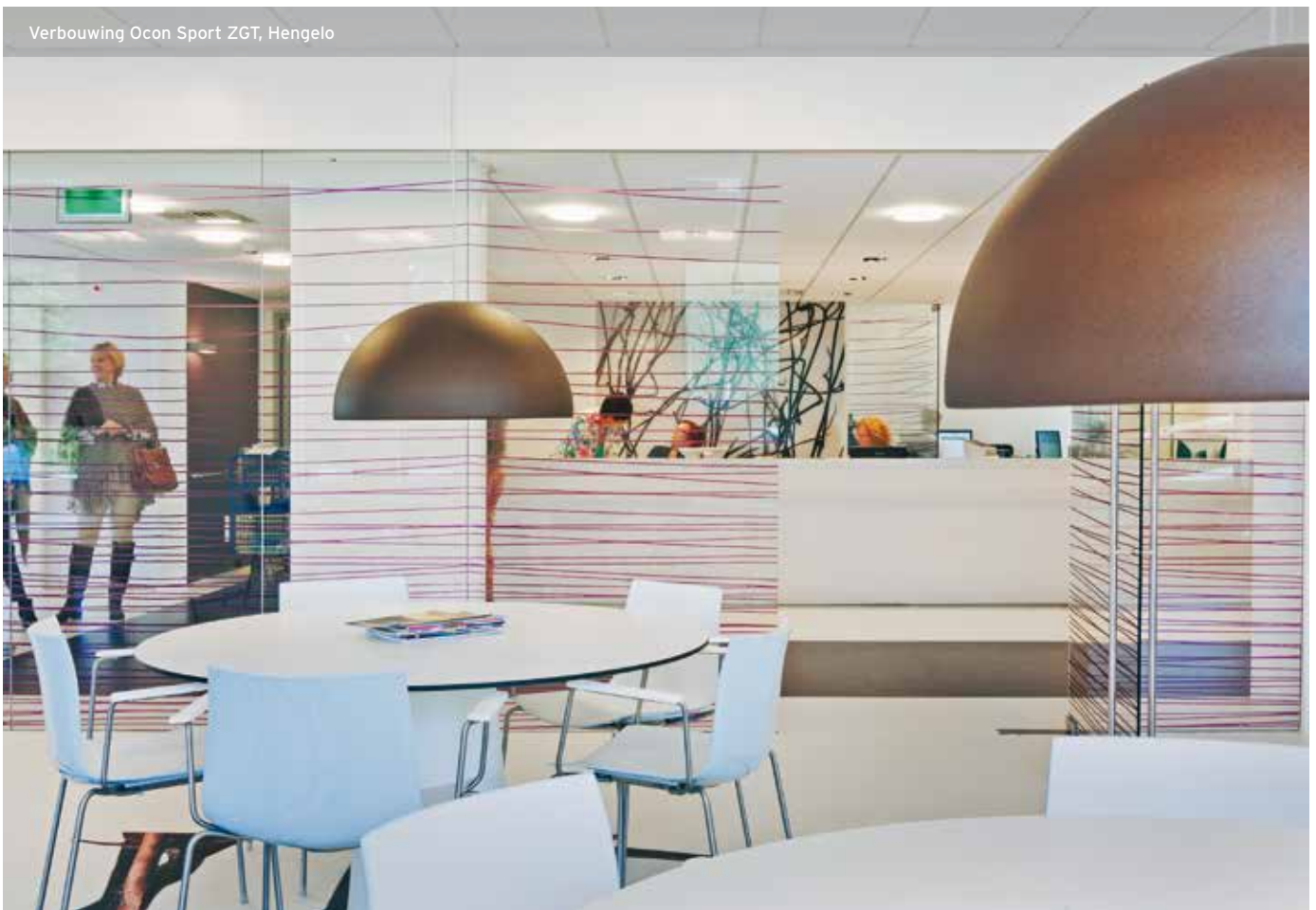

Renovatie Regionaal Pijncentrum ZGT, Hengelo

14:05 UUR • 18/12/15 • @DURAVERMEER @ZGT-INFO

Wat een rustgevende sfeer heeft deze kliniek.

36

Verbouwing Ocon Sport ZGT, Hengelo

INFRA

**INFRASTRUCTUUR
BETON- EN WATERBOUW
RAILINFRA
ONDERGRONDSE INFRA
MILIEU EN INDUSTRIE**

RUIMTE VOOR DE WAAL, NIJMEGEN

'ZACHTE VAARDIGHEDEN VERDIENEN BELONING'

3*

JOS SPRANGERS

**DIRECTEUR FYSIEKE OMGEVING/
RUIMTELIJKE ONTWIKKELING
GEMEENTE NIJMEGEN**

NIKO POOLEN

**PROJECTMANAGER
RUIMTE VOOR DE WAAL
GEMEENTE NIJMEGEN**

'Zachte vaardigheden als de wil om samen te werken, respect hebben voor elkaar, elkaar gelijkwaardig behandelen en gemeenschappelijke doelen behalen zijn belangrijke succesfactoren voor een project. Het is zeker bepalend geweest voor het welslagen van Ruimte voor de Waal en is mede om die reden ook beloond met de Nederlandse Bouwpluim 2015.'

'Het belang van deze waarden wordt nog te weinig meegewogen in het aanbestedingsproces, waar het meer draait om harde criteria als omzet, ervaring en prijs. Blijkbaar hebben we er moeite mee om dit goed te definiëren. Voor de toekomst van de bouw is dit een issue, zeker als we af willen van de wurggreep, waarin opdrachtgevers en opdrachtnemers elkaar met regelmaat houden.'

'Als we het doen, moet het vertrekpunt gelijkwaardig zijn. Beide partijen moeten het graag willen. Wordt de kunst van het samenwerken eenmaal verstaan dan is het de uitdaging om nog een stapje verder te gaan. Bij Ruimte voor de Waal vertaalden we dit naar een hogere doelstelling: acht maanden eerder opleveren dan gepland. Geheel buiten het contract afgesproken en met wederzijds geloof dat dit zou gaan slagen. Dat is ook gelukt.'

'Onderzoek of het neerzetten van goede prestaties, het behalen van gemeenschappelijke doelen, het eerder opleveren of het winnen van de Bouwpluim een opdrachtnemer een concurrentievoorsprong kan opleveren in de tender- of aanbestedingsfase. Met als beloning een fictieve korting op de prijs. Transparantie en concurrentie moeten daarbij wel leidend blijven.'

INFRASTRUCTUUR

Het aanleggen en onderhouden van rijks-, provinciale en gemeentelijke wegen, fiets- en wandelpaden, start- en landingsbanen, industriële terreinverhardingen en terrein- en landschapsinrichting zijn kernactiviteiten van Dura Vermeer.

Kernpunten 2015

- laag volume aan wegenbouwprojecten
- stabilisatie verwacht op dit lage volume
- overcapaciteit leidt tot felle concurrentie op prijs
- positieve beweging in de markt voor professioneel beheer en onderhoud

Waar de zich herstellende woningbouwmarkt kan worden gezien als een belangrijke trekker van de economie blijft de markt voor infrastructuur nog achter en was er in 2015 nog geen sprake van herstel. De activiteiten concentreerden zich in 2015 in Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht (Randstad) en in mindere mate in het zuiden. Het noorden en het oosten van het land bleven achter. De hoeveelheid werken van Rijkswaterstaat bleef stabiel. Provincies daarentegen lieten een sterk wisselend beeld zien: van veel tot weinig werkaanbod per provincie. Bij gemeenten zagen we in het afgelopen jaar weinig beweging en veel door laagste prijs en laag prijsniveau gedreven projecten. Nieuwbouw was er nauwelijks en de budgetten voor onderhoud en reconstructie zijn flink gekrompen.

In de wegenbouw is nog steeds sprake van overcapaciteit met een laag prijsniveau tot gevolg. De markt wordt gekenmerkt door lage inschrijvingen zonder redelijke opslagen voor risico's en winst. Waar de middelgrote projecten veelal EMVI-gestuurd (Economische Meest Voordelige Inschrijving) en integraal (wegenbouw, kunstwerken en spoor in één) zijn, zagen we dat minder bij kleine projecten. Dura Vermeer vindt de EMVI-gestuurde projecten een positieve ontwikkeling omdat opdrachtnemers worden uitgedaagd op creativiteit, onderscheidend vermogen (minder overlast, grotere veiligheid, hogere beschikbaarheid) en het bieden van slimme en innovatieve oplossingen. In 2015 werd een aantal van dit soort innovatieve projecten binnengehaald, waaronder de provinciale weg N244c en de aanleg van de lucht- en landzijdige infrastructuur van Lelystad Airport. Verder lijkt het erop dat de markt voor integrale prestatiegerichte onderhoudsprojecten professionaliseert en ook overheden als Rijkswaterstaat en enkele provincies hierin nu actief meegaan. Zo verwierf Dura Vermeer in combinatie de tienjarige opdracht van Provincie Noord-Holland voor het beheer en onderhoud van het gebied Kop van Noord-Holland en gaat Dura Vermeer voor Rijkswaterstaat met het

meerjarig onderhoud aan de slag voor de rijkswegen in Noord-Holland-Midden en Utrecht.

De industriemarkt en de markt voor waterbeschermingsprogramma's waarin Dura Vermeer actief is, lieten een wisselend beeld zien. In de industriemarkt was er een redelijke stroom aan projecten vanuit bestaande klanten en was de markt verder vooral afwachtend in reactie op mondiale economische ontwikkelingen. De markt werd ook gekenmerkt door nieuwe toetreders nu de wegenbouwmarkt verslechtert. In de relatief nieuwe markt voor waterbeschermingsprogramma's zag Dura Vermeer haar activiteiten gestaag groeien en zagen wij meer projecten in de markt komen. In het kielzog hiervan groeide ook de hoeveelheid regulier werk voor enkele waterschappen.

Mede als gevolg van een selectief aannemingsbeleid in deze moeilijke marktomstandigheden zag Dura Vermeer het volume van de activiteiten iets afnemen. Dit leidde onder meer tot een aanpassing in de organisatie van onze wegenbouwactiviteiten om de capaciteit in lijn te brengen met de marktontwikkelingen. De landelijke verslechtering in de markt leidde evenals in 2014 ook voor Dura Vermeer tot een lagere asfaltproductie. In 2015 werd bijna 800.000 ton asfalt geproduceerd tegen circa 900.000 ton in 2014. Deze daling leidt tot een heroriëntatie op onze asfaltproductiecapaciteit, waarbij partnering of efficiëncyslagen niet worden uitgesloten.

Naast positieve ontwikkelingen als aanbesteden op EMVI en de komst van meer prestatiegerichte beheer- en onderhoudswerkzaamheden werden we in de wegenbouwmarkt geconfronteerd met veel opdrachtgevers die pas laat in het jaar projecten op de markt brachten. Dit leidde tot onderbezetting in het eerste half jaar en tot enorme pieken in de uitvoering na de zomer. Dura Vermeer pleit andermaal voor een betere spreiding en prioritering van het werk.

Vooruitzichten

Tekenen van herstel zijn zichtbaar in enkele regio's: in het westen en in delen van het zuiden. Dit is ook te zien in de orderportefeuille die voor 2016 weer is teruggekeerd op het hogere niveau van drie jaar geleden. De markt voor nieuwbouwprojecten neemt daarbij verder af, terwijl de markt voor vervanging en professioneel beheer en onderhoud op basis van EMVI verder zal toenemen. De effecten in de zin van een hoger rendement zullen in 2016 nog mager zichtbaar zijn. De aanwezige overcapaciteit moet daarvoor eerst worden teruggebracht. Mede door de ingezette organisatieverbeteringen worden voor Dura Vermeer deze hogere rendementen over twee jaar wel verwacht.

AANTAL EMVI-/BVP-PROJECTEN NAM AFGELOPEN JAAR TOE

BETON- EN WATERBOUW

Het bouwen en onderhouden van kunstwerken (tunnels, bruggen, viaducten en onderdoorgangen), industriële bouwwerken en betonconstructies en ondergrondse parkeergarages is een kernactiviteit van Dura Vermeer.

Kernpunten 2015

- minder nieuwe grote projecten op de markt gebracht dan voorgaande jaren doch redelijk niveau
- hoeveelheid middelgrote projecten stabiel
- nieuwe contractvormen als EMVI en BVP nemen toe
- veel overcapaciteit

In 2015 zagen we het aantal grote projecten in de markt iets afnemen ten opzichte van 2014. Deels door een verschuiving in tijd, deels doordat deze er niet zijn en deels door organisatorische uitdagingen bij spoorbeheerder ProRail. De hoeveelheid middelgrote projecten bleef stabiel, maar de concurrentie op deze projecten nam verder toe. Bij deze projecten waar de EMVI-component (Economisch Meest Voordelige Inschrijving) ertoe deed, was sprake van prijsherstel.

Tegelijk zagen we per opdrachtgever ook grote verschillen hoe met EMVI in de praktijk wordt omgegaan en vierde soms de lage prijs de boventoon in plaats van gunning op toegevoegde waarde. Bij kleine of kortlopende projecten was sprake van licht herstel, uitzonderingen daargelaten. In het algemeen is er sprake van overcapaciteit in de markt, hetgeen zich uit in projecten met te veel aanbieders. Nieuwe contractvormen als EMVI en BVP (Best Value Procurement) namen het afgelopen jaar in aantal toe wat een goede ontwikkeling is.

Waar de wegenbouw niet profiteerde van de zich herstellende economie, deed de markt voor beton- en waterbouw dat hier en daar wel. Dat was bijvoorbeeld af te leiden uit de vraag naar nieuwe fietsparkeerkelders.

In de industriemarkt bleven, ondanks bewegingen van klanten, de activiteiten redelijk op peil. Investerings in industriële betonconstructies bleven iets achter door afwachterende markt. In de markt voor energienet-

werken heeft Dura Vermeer inmiddels een vaste plaats veroverd door haar aandeel in de bouw van enkele TenneT hoogspanningsstations en door het in combinatie verwerven van de opdracht voor de Wintrack hoogspanningsleiding tussen Doetichem en de Duitse grens. De markt voor hoogwaterbeschermingsprogramma's kent de komende jaren een hernieuwd investeringsprogramma. Daarin voorzien wij een mogelijke toename van onze activiteiten, zoals een nieuw project in de Driemanspolder (Leidschenveen), naast het bestaande dijkversterkingsproject Spuidijk Goudswaard-Oud-Beijerland en het project Ruimte voor de Waal.

De betonbouwactiviteiten voor Dura Vermeer bleven nagenoeg op hetzelfde niveau als in 2014. Naast veel nieuwbouw betrof dit ook onderhoudsprojecten, zoals het onderhoudsproject kunstwerken Limburg. Veel middelgrote projecten zaten volop in de uitvoering: de bouw van parkeergarages in Leiden en Den Haag en de uitbreiding van de provinciale weg N279 tussen 's-Hertogenbosch en Veghel. Voor de renovatie van de Velsertunnel was 2015 het jaar van voorbereiden en wordt 2016 het jaar van de echte uitvoering.

Het treinstation Goffert in Nijmegen, de reconstructie van de Neherkade in Den Haag en het eerste deel van de bouw van de 2,3 kilometer lange vier sporen spoortunnel Spoorzone Delft werden opgeleverd. Bij het project Ruimte voor de Waal in Nijmegen werd de Mijlpaal Waterveiligheid conform planning gehaald. Dit project betrof het graven van een nevengeul, het landinwaarts verleggen van een dijk en de bouw van drie beeldbepalende bruggen. Het project won de Bouwpluim 2015 in de categorie Grond-, Weg- en Waterbouw en de Betonprijs 2015 in de categorie Bruggen en Viaducten. Ook het project Spoorzone Delft ontving een Betonprijs (categorie Uitvoering). Dit project kreeg tevens de A.M. Schreudersprijs.

Verwachtingen

De orderportefeuille in de beton- en waterbouw voor 2016 is goed. Daarbij is de verwachting dat de markt voor integrale projecten stabiel blijft en de activiteiten voor Dura Vermeer in de komende jaren licht zullen toenemen. De focus zal nog meer komen te liggen op projecten met een zwaardere EMVI-component.

RAILINFRA

Het aanleggen en onderhouden van spoorssystemen inclusief bovenleidingen & draagconstructies, energievoorziening, treinbeveiliging en perronbouw zijn kernactiviteiten van Dura Vermeer.

Kernpunten 2015

- volume bovenbouwvernieuwingen daalt
- extreme pieken en dalen in werkzaamheden door het jaar heen
- bij Dura Vermeer focus op Light Rail
- verbetering veiligheidsperformance

In de markt voor Heavy Rail daalde het volume aan bovenbouwvernieuwingen. Spoorbeheerder ProRail besteedde minder aan dan aangekondigd, mede als gevolg van organisatorische uitdagingen en tekort aan voorbereidingscapaciteit. Het werk dat op de markt kwam, betrof vooral kleinere infrawijzigingen (beveiliging, overwegen, aanpassingen). Dit zal leiden tot een dip in de werkzaamheden in de eerste twee kwartalen van 2016 en zorgen voor onderbezetting van het personeel. In de markt voor Light Rail (tram- en metroprojecten) bleven in 2015 de activiteiten stabiel ten opzichte van 2014. In de industrie bleven deze achter bij de verwachtingen.

Voor Dura Vermeer bleef in 2015 het totaal aan spooractiviteiten op peil ten opzichte van 2014. Complexe werkzaamheden voor ProRail in een zestien-daagse buitendienststelling, uitgevoerd in een BVP-contract aan het spoor in Zevenaar, leidden tot een grote piek in de zomer. In de markt voor Light Rail, een belangrijke groeiemarkt, voerde Dura Vermeer werkzaamheden uit voor bestaande opdrachtgevers zoals HTM, combinatie Crommelyn (Spoorzone Delft) en zijn de eerste projecten aangenomen voor RET. Een aantal industriële klanten worstelde met hun spooreplacements, hetgeen een wispelturig beeld oplevert. Naast advisering over bedrijvenspoor en spooraansluitingen, werd in dit segment in bouwteam het ontwerp en de uitvoering voor de railinfrastructuur van CCT Pernis, een container op- en overslagbedrijf, opgestart.

In het afgelopen jaar zette Dura Vermeer verder de focus op de markt van Light Rail. Deze markt kent meerdere opdrachtgevers en betekent meer uitvoering in het vrije veld. Hierdoor is een betere spreiding van

werkzaamheden over de week en over het jaar mogelijk, wat bijdraagt aan een betere bezetting van het personeel. De Light Rail markt leent zich ook voor een multi-disciplinaire acquisitie en aanpak met andere zusterbedrijven van Dura Vermeer, waarvan de klant kan profiteren. Bovendien schuiven gemeentelijke vervoersbedrijven steeds meer naar elkaar toe qua werkwijze, regelgeving en veiligheid, wat de eenduidige uitvoering van projecten bevordert. Daarnaast specialiseert Dura Vermeer zich verder in E-techniek inspelend op de verschuiving in de markt van harde infra (dwarsliggers, spoorstaven en ballast) naar infrawijzigingen (trein-beveiliging en energievoorziening).

Bij onze deelneming Saferail, gespecialiseerd in werkplekbeveiliging, bleek het noodzakelijk een reorganisatie door te voeren. De pieken en dalen in het werkaanbod rechtvaardigden onvoldoende om hiervoor de bestaande organisatie over de volle breedte in stand te houden. Onze andere deelneming ASSET Rail werd in het verslagjaar geconfronteerd met het faillissement en overname van haar mede-aandeelhouder en partner Imtech. Inmiddels hebben Dura Vermeer en mede-aandeelhouder Arcadis het aandelenpakket van Imtech overgenomen.

De veiligheidsperformance van de spooractiviteiten is in 2015 verbeterd, wat resulteerde in een laag IF cijfer en trede 3 score van de Veiligheidsladder. ProRail belooft het bereiken van een trede op de Veiligheidsladder middels fictieve kortingen bij aanbestedingen en stimuleert hiermee aandacht en verhoging van houding en gedrag ten aanzien van veiligheid.

Verwachtingen

In Heavy Rail is het volume op de langere termijn redelijk stabiel. Echter, doordat ProRail een dip in haar aanbestedingskalender heeft, blijft er grote spanning op de markt voor spoorvernieuwingen en groot onderhoud. Om hiervoor optimaal gesteld te staan, zal Dura Vermeer in 2016 de focus richten op een hogere positie op zowel de Veiligheidsladder als in performance metingen. Dura Vermeer richt zich op de grote en complexe infrawijzigingen, waarin ze afgelopen jaren succesvol is gebleken. In Light Rail ziet Dura Vermeer kansen voor groei van haar marktaandeel. De focus wordt verder verlegd naar E-techniek, waarmee Dura Vermeer inspeelt op veranderende markt en bijhorende technieken.

FOCUS IN 2016 OP HOGERE POSITIE VEILIGHEIDSLADDER

ONDERGRONDSE INFRA

Ondergrondse infrastructuur (leidingen) op het gebied van gas, water, warmte en industrie is een specialisme van Dura Vermeer. Dit specialisme ondersteunt de kernactiviteiten van Dura Vermeer.

Kernpunten 2015

- marktvolumes in gas-, water- en industriële projecten blijven achter bij verwachtingen
- in de markt van warmte- en waterleidingen overcapaciteit en felle concurrentie
- in de komende jaren relatief weinig nieuwbouw projecten

De activiteiten voor opdrachtgever Gasunie bleven in 2015 achter ten opzichte van 2014. Dit betrof met name vervangingswerkzaamheden. De verwachting dat het netwerkbedrijf voor 2015 juist meer projecten op de markt zou brengen, kwam helaas niet uit. In de markt voor waterleidingbedrijven bleef in 2015 het aantal projecten stabiel ten opzichte van 2014, maar was sprake van felle concurrentie en een laag prijsniveau. In de warmtenetwerken werd het afgelopen jaar gestaag geïnvesteerd, mede gevoed door geopolitieke ontwikkelingen, de maatschappelijke gevolgen van de gaswinning in Groningen en de wens om te verduurzamen door bijvoorbeeld meer restwarmte uit de industrie te benutten voor verwarming. De industrie toonde zich in 2015 een kleine maar stabiele markt, waarin weinig ruimte was voor nieuwe toetredende partijen.

Dura Vermeer zag haar ondergrondse infra-activiteiten in 2015 iets dalen ten opzichte van 2014. In de markt voor waterleidingen zagen wij de concurrentie van goedkope aanbieders verder toenemen. In de markt voor warmte bleven de activiteiten achter bij de doelstellingen, ondanks grote ambities van diverse steden om warmterotondes te bouwen. In de industrie zagen wij diverse kansen, maar ondervonden wij hinder van gevestigde partijen om de markt te betreden. De loyaliteit van opdrachtgevers richting bestaande opdrachtnemers blijkt groot en biedt weinig speelruimte voor nieuwe partijen. Bij Gasunie heeft Dura Vermeer een goed volume aan projecten uitgevoerd.

Verwachtingen

De activiteiten in de markt voor gas en warmte zullen enigszins toenemen, maar het blijft een lastige markt met overcapaciteit en lage marges. De verwachting is dat Gasunie haar investeringen in 2016 iets gaat opvoeren nu zij heeft aangekondigd haar renovatieprojecten geclusterd op de markt te brengen. De markt voor waterleidingprojecten blijft stabiel, maar het

prijsniveau als gevolg van felle concurrentie blijft zorgen baren. De verwachting is dat deze prijsgedreven ontwikkeling verder zal toenemen en daarmee minder interessant is voor Dura Vermeer. In de industrie zullen de downstream activiteiten waarin Dura Vermeer actief is op peil blijven. Dit in tegenstelling tot de upstream activiteiten waar als gevolg van de lage olieprijs op dit moment fors wordt gesaneerd.

MILIEU EN INDUSTRIE

Milieu en Industrie is een specialisme van Dura Vermeer en omvat advies en realisatie van bodem- en grondwatersaneringsprojecten en de handel in secundaire bouwstoffen. Dit specialisme ondersteunt de kernactiviteiten van Dura Vermeer.

Kernpunten 2015

- landelijke afname in milieusaneringsactiviteiten
- focus op toenemende renovatiebehoefte bij bedrijven in de opslag voor natte bulk
- succesvolle oprichting gespecialiseerd vijzelbedrijf voor de industrie

De activiteiten in de markt voor saneringswerkzaamheden bij woningbouwprojecten liggen ver onder het niveau van de hoogtijdagen van vóór de crisis. De markt voor opdrachten van de overheid nam in 2015, zoals verwacht, verder af. De activiteiten aan saneringswerkzaamheden bij private klanten in de industrie en havens liepen in 2015 eveneens terug ten opzichte van 2014. De marktactiviteiten voor grondhandel en depots bij infrastructurele projecten bleven in 2015 stabiel.

Dura Vermeer ondervond in 2015 met name hinder van de afwachtende houding van klanten in de industrie- en havengebieden om te investeren. In deze markt ondervond Dura Vermeer ook veel concurrentie van diverse soorten infra-aannemers, zeker wat betreft de minder complexe en gespecialiseerde projecten. Zowel op de publieke als op de private markt komen echter bij de grotere saneringsprojecten meer en meer de nieuwe contractvormen EMVI (Economisch Meest Voordelige Inschrijving) en BVP (Best Value Procurement) voor, hetgeen kansen biedt in deze markt.

Dura Vermeer startte in 2015 in de Rotterdamse haven in samenwerking met Sloot Tankbouw een nieuw specialistisch vijzelbedrijf voor tankopslagbedrijven: D&S Jacking. In D&S Jacking komen de uitgebreide ervaring met het bouwen, onderhouden en renoveren van opslagtanks van Sloot Tankbouw en de milieu- en

de civieltechnische kennis van Dura Vermeer samen. De visie achter D&S Jacking is dat met gedegen en tijdig onderhoud de levensduur van een tank en de tankput aanzienlijk kan worden verlengd. D&S Jacking kende met een zestal opdrachten een vliegende start. 2016 wordt het jaar van het definitief positioneren van het 'Total Maintenance' concept bij de eigenaren van tankterminals in het ARA-gebied (Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen).

Verwachtingen

De aantrekkende woningbouwmarkt biedt na enkele magere jaren opnieuw kansen voor het saneren van vervuilde locaties ten behoeve van nieuwe woonlocaties. De focus op industriële opdrachtgevers met een renovatie- en milieusaneringsopgave biedt Dura Vermeer de komende jaren kansen.

Aanleg brandblusleiding en riool op raffinaderij KPE Q8, Europoort

Nieuwbouw station Nijmegen Goffert

Aanleg bruggen natuurpark de Broeckgouw, Volendam

22:54 UUR • 20/08/15 • @DURAVERMEER

Weer eens wat anders,
zo'n brug in natuurpark
Broeckgouw

Onderhoud kunstwerken Limburg

46

Nieuwbouw parkeergarage Tournooveld, Den Haag

Sanering terrein Dow Chemicals, Terneuzen

Sanering Olasfaterrein, Olst

07:50 UUR • 20/04/15 • @DURAVERMEER EN @GEMEENTEDENHAAG

Oh, oh, Den Haag. Met de #herinrichting van de Neherkade wordt het hier steeds mooier en veiliger.

Herinrichting Neherkade Den Haag

Werkzaamheden Light Rail Koninginnegracht, Den Haag en Mathenesserdijk/Melanchtonweg, Rotterdam

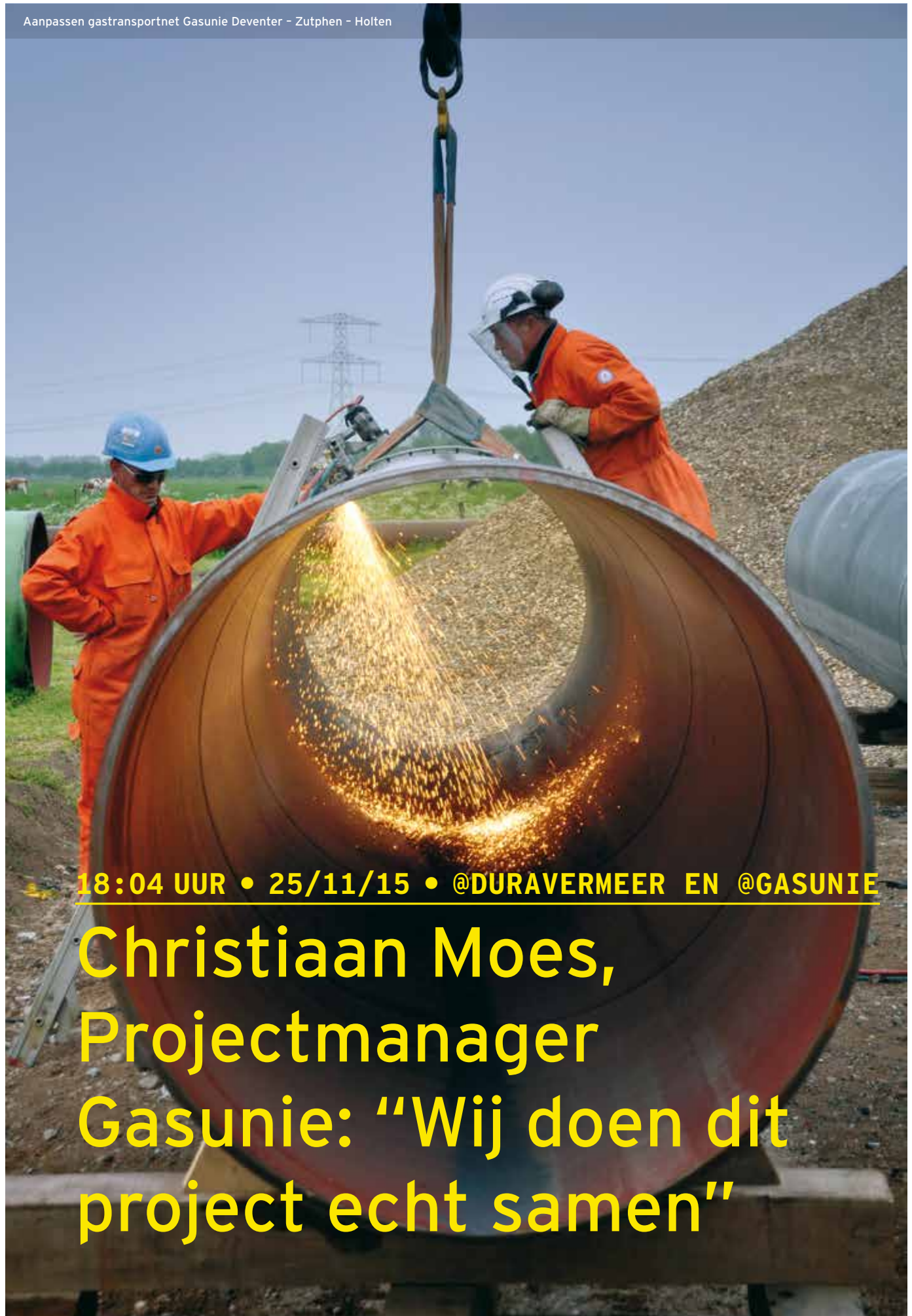
Spooraanleg en vernieuwing, uitbreiding kunstwerken en plaatsen geluidsschermen SAAL Almere

49

Reconstructie rotonde Capelseplein, Capelle a/d IJssel

18:04 UUR • 25/11/15 • @DURAVERMEER EN @GASUNIE

**Christiaan Moes,
Projectmanager
Gasunie: "Wij doen dit
project echt samen"**

Vervangen funderingsconstructie en aanleg nieuwe asfaltverhardingen Admiraal de Ruyterweg, Amsterdam

Reconstructie Elandsgracht, Amsterdam

07:13 UUR • 10/10/15 • @DURAVERMEER

Een milieuvriendelijk tintje aan de fietspaden in #Almere door gerecycled beton. #regeneratie

Aanleg duurzame betonnen fietspaden, Almere

Herinrichting Bachsingel, Alphen a/d Rijn

52

Asfalteringswerkzaamheden manege Het Ross, Kessel

Asfalteringswerkzaamheden terreinlocatie containeroverslagbedrijf Waalhaven Holding, Rotterdam

18:00 UUR • 26/09/15 • @DURAVERMEER

Een indoor testtrack om je banden oeps vingers bij af te likken

54

Aanleg proefvak geluidsreducerend asfalt, Antwerpen

Herinrichting Wytemaweg, Rotterdam

ADVIES

& INGE

NIEURS

DIENSTEN

TRANSFORMATIE C&A, AMSTERDAM

'IN SPELEN OP KLANTVRAAG VAN VERDUURZAMING EN FLEXIBELE CONCEPTEN'

4*

DICK VAN HAL
CEO BOUWINVEST

'De toekomst van de bouw zal te maken krijgen met blijvende aandacht voor duurzaamheid, het delen van kennis, klantgerichtheid en het werken aan een beter imago.'

'De verwachting is dat de netto groei van de commerciële vastgoedmarkt niet groot zal zijn en dat het accent verschuift van nieuwbouw naar transformatie van de bestaande voorraad. Deze verlenging van de economische levensduur zal hand in hand gaan met duurzaamheid.'

'Dit biedt kansen, zeker in de woningbouw, omdat er in de kerngebieden de komende jaren nog zo'n 500.000 woningen nodig zijn. Als de verduurzaming direct bij de bouw wordt meegenomen zoals in Rijswijk Buiten, met de O-op-de-meter-woningen, dan sla je twee vliegen in één klap. Naast duurzaamheid liggen de kansen voor de bouwsector bij flexibele woonconcepten, want mensen zijn geen eenheidsproduct.'

'Meer ondernemerschap, innovatievermogen en betere communicatie zijn de sleutelwoorden. Het is noodzakelijk om kennis te delen, zoals bijvoorbeeld op de Bouw-campus in Delft. Meer krachtenbundeling in de keten en meer internationalisatie zorgen voor meer impactvolle innovaties in deze veranderende markt.'

'De bouwsector is verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van het BNP, helemaal als je de bouwgelieerde bedrijven meeneemt. Werken in de bouw blijft, nu helemaal gezien de opgave, aantrekkelijk maar het imago zal echter moeten verbeteren om geschikte medewerkers te kunnen aantrekken. Ik zie dit als een taak voor de hele branche.'

ADVIES- EN INGENIEURS-DIENSTEN

Dura Vermeer voert met twee onafhankelijk opererende bedrijven advies- en ingenieursdiensten uit. Advies- en ingenieursbureau Advin is actief in de marktsegmenten infrastructuur, gebouwen, industrie, olie & gas en energie & warmte en is koploper op het gebied van 3D scanning. Ingenieursbureau Archicom is actief in de marktsegmenten logistiek, productie, transport en gebouwen.

Kernpunten 2015

- marktactiviteiten op voldoende niveau
- grote vraag naar advisering mobiliteitsvraagstukken
- nieuwe investeringen in 3D scantechniek

In de markt voor infrastructuur namen de activiteiten voor advies- en ingenieursdiensten af ten opzichte van 2014. Het aantal grote projecten daalde, terwijl dat voor ontwerp en engineering van middelgrote projecten redelijk stabiliseerde. De vraag naar advisering over mobiliteitsvraagstukken (verkeerscentrales, verkeersdrukte) bleef goed. Datzelfde was zichtbaar in de advisering over verduurzaming van gebouwen (BREEAM-certificering). In de marktsegmenten industrie, olie & gas en energie & warmte bleven de activiteiten achter bij de verwachtingen. In de marktsegmenten logistiek, productie en transport was de vraag naar diensten op het gebied van consultancy en management van een redelijk niveau, mede onder invloed van een aantrekkende economie en de groei van internetverkopen.

De activiteiten van Advin bleven nagenoeg op hetzelfde niveau als in 2014. Positieve uitschieters waren onze adviesdiensten op het gebied van mobiliteitsvraagstukken, verduurzaming van gebouwen en logistieke vraagstukken. We maakten voorzichtig vorderingen in de nieuw geformuleerde marktsegmenten olie & gas en energie & warmte. In de industrie nam de vraag naar onze dienstverlening toe met zowel advisering als ontwerp- en engineeringswerkzaam-

heden. De verbreding van ons dienstenpakket door vraagstukken van klanten in onder meer industrie en logistiek vanuit meerdere disciplines (vastgoed, bouw en infrastructuur) aan te vliegen, wierp zijn vruchten af en leidde tot nieuwe aanvragen.

Eind 2015 startten wij met het integreren van het ontwerp bureau van onze beton- en waterbouwactiviteiten in onze advies- en ingenieursdiensten. Doel is een sterk aannemersgericht ingenieursbureau te bouwen, waarmee we ons kunnen onderscheiden in de voorbereiding, het ontwerp en de engineering van (grote) infrastructurele projecten. De integratie moet voorjaar 2016 definitief haar beslag krijgen. De visie daarbij is dat een goed, slim en doordacht ontwerp bijdraagt aan een excellentere en tevens efficiëntere uitvoering.

Als koploper in rijdend scannen perfectioneerden we onze 3D scanmethodiek middels de aanschaf van een nieuwe scanauto en dito 360 graden hoge resolutie camera. De nieuwe scanauto kan nagenoeg voor al onze activiteiten worden ingezet en levert naast hoge meetnauwkeurigheid vooral tijdswinst, minder overlast en meer veiligheid. We zagen de vraag naar deze innovatieve meettechniek in het afgelopen jaar in zowel bouw als infrastructuur verder toenemen.

Verwachtingen

In de markten waarin onze advies- en ingenieursdiensten actief zijn, blijven de activiteiten op peil. Voor grote projecten in de infrastructuur is het een overgangsjaar. Verwacht wordt dat de investeringen in industrie, logistiek, productie, olie & gas, energie & warmte zullen loskomen en zullen leiden tot een grotere vraag naar onze diensten.

ALS KOPLOPER IN RIJDEND SCANNEN PERFECTIENEERDEN WE ONZE 3D SCANMETHODIEK

12:17 UUR • 25/08/15 • @DURAVERMEER EN @PROVINCIE NH

De N239 Medemblik ligt er weer strak bij

Projectleiding plaatsing DRIP's Blauwe Golf, Noord-Holland

Locatie-advisering, ontwerp en engineering Biesheuvel Techniek, Venlo

60

14:30 UUR • 12/06/15 • @DURAVERMEER EN @BOUWCOMBINATIEN279

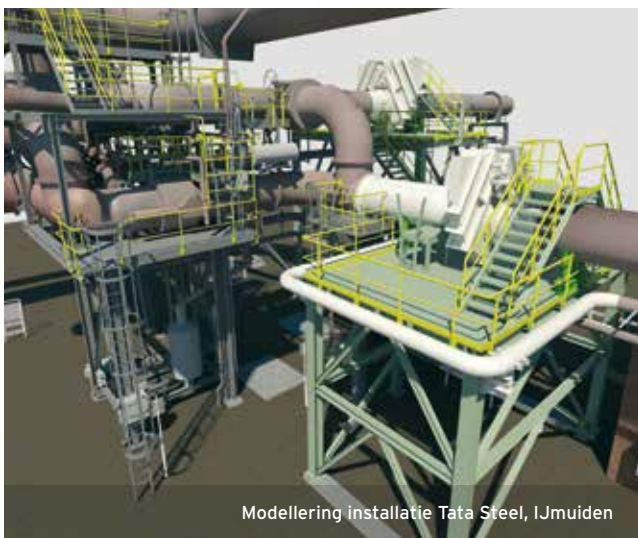
We houden je via Twitter op de hoogte van de werkzaamheden aan de N279Noord.

Engineering en bouw- en woonrijp maken De Sniep, Diemen

Ontwerp nieuwbouw 50/13kV verdeelstation Oranjelaan, Dordrecht

Modellering installatie Tata Steel, IJmuiden

Ontwerp en engineering Acist, Heerlen

Advisering verkeerscentrale, Provincie Noord-Holland

62

Ontwerp, engineering en projectmanagement distributiecentrum Friesland Campina, Maasdam

INNOVA

TIE TECH

NIEK &

VEILIG

HEID

APM TERMINALS, TWEEDE MAASVLAKTE

'VEILIGHEID OP ÉÉN'

5*

FRANK TAZELAAR
MANAGING DIRECTOR APM TERMINALS

'In de relatie tussen bouwers en havengerelateerde bedrijven als het onze zijn er een paar onderwerpen die in de toekomst van groot belang blijven. Eén is veiligheid. We hebben samen de verantwoordelijkheid om het aantal (bijna)-ongevallen blijvend terug te dringen door het veiligheidsbewustzijn te vergroten, slim samen te werken en veiligheid te integreren in de projectaanpak. Er is geen ruimte voor zelfgenoegzaamheid.'

'We zien verder dat digitalisering en robotisering een grote vlucht nemen, zoals onze elektrisch aangedreven Lift-Automated Guided Vehicles. Samen met electrificatie en installaties moeten we dit in de voorbereiding en uitvoering van projecten slim integreren in de werkzaamheden en niet beschouwen als afzonderlijke disciplines. Het wordt moeilijker om tijdens en na het werk ontwerpfouten te herstellen. De ruimte voor improvisatie verdwijnt.'

'We hebben behoefte aan een bouwer die haar regierol durft te pakken. Eén die hierin goed is, in staat is om vanuit onze behoefte mee te denken én vooruit te kijken. Ons te verrassen met vernieuwende concepten ten aanzien van levensduurverlenging, onderhoud en flexibiliteit. Ons erbij te helpen dat onze operationele beschikbaarheid nooit in het gedrang komt. Te zorgen voor meerwaarde op de lange termijn, maar ook voor continuïteit in een relatie.'

'Tot slot nog één advies aan de bouwsector: verken de toekomst van je klant. Zet je antennes uit en blijf ons verrassen met toegevoegde waarde op onze assets in plaats van alleen focus op lage kosten.'

BIM

Vanuit de visie dat werken in BIM (Bouw Informatie Model) het grootste succes oplevert wanneer alle in de keten betrokken partijen volgens dezelfde manier werken, heeft Dura Vermeer in het verslagjaar de weg gebaad voor één BIM-werkwijze. Door aansluitend deze BIM-werkwijze te borgen en te bewaken middels de oprichting van de Revit Standards Foundation (RSF) is een belangrijke bijdrage geleverd aan een ketenbrede toepassing van BIM. Het belangrijkste doel: het centraal en eenduidig delen van informatie om hiermee ketenpartners beter te laten samenwerken.

De werkwijze die Dura Vermeer heeft geïntroduceerd is gebaseerd op landelijke en internationale open standaarden. Dura Vermeer heeft nadrukkelijk gekozen voor open standaarden, omdat we ons realiseren dat veel samenwerkende partijen ook actief zijn in andere ketens. Door één standaard af te spreken is het direct voor al onze samenwerkingspartners duidelijk welke structuur, opbouw en codering de BIM-modellen moeten krijgen. Voor alle toekomstige opdrachten kunnen ze dezelfde standaard hanteren, wat voorheen nog niet zo was. Op deze manier kan er sneller van start gegaan worden met het werken met modellen en het aansturen van de verschillende partijen. Hierdoor ontstaan er minder misverstanden in de informatieoverdracht. Bovendien kan iedereen alle modellen goed interpreteren en wordt het makkelijker én leuker bouwen. Deze manier van werken levert ook tijdswinst op voor de gehele keten.

Revit Standards Foundation (RSF)

Om te waarborgen dat alle in het bouwproces betrokken partijen die werken met BIM op uniforme wijze hun bouwontwerpen modelleren en gebruik kunnen maken van de juiste standaardbibliotheek, is Dura Vermeer in het verslagjaar samen met andere marktpartijen nauw betrokken geweest bij de oprichting van de Revit Standards Foundation (RSF). In deze stichting heeft de Nederlandse Revit Gebruikers Groep (RevitGG) samen met de oorspronkelijke auteurs van de Nederlandse Revit Standards (NLRs) afspraken gemaakt rondom het gebruik van Revit software voor bouwontwerp en deze gratis beschikbaar gesteld. Deze stichting moet het intellectueel eigendom van de NLRs als open standaard bewaken én zekeren. Met name bouwgerelateerde bedrijven, softwareleveranciers, gebruikersgroepen en adviseurs op techniek en IT gestuurde bedrijfsprocessen zijn aangesloten bij de stichting.

Strategische samenwerking Autodesk

Een andere belangrijke mijlpaal die naadloos past in bovenstaande ontwikkeling is het tekenen van een driejarig contract voor een strategische samenwerking met softwareleverancier Autodesk, eind december van het verslagjaar. We willen hiermee onze ambities op het gebied van digitalisering, BIM en innovaties extra kracht bijzetten en in verdere versnelling brengen. Autodesk is marktleider op het gebied van BIM-software en sterk in innovatie in de bouw- en infrasector. Deze intensievere samenwerking heeft vele voordelen voor beide partijen en zal de bouwsector ook ten goede komen.

Naast deze ontwikkelingen hebben we in het verslagjaar verder geïnvesteerd in kennisdeling door voortzetting van de BIM-Experience dagen voor BIM-gebruikers en toepassing van BIM in de praktijk. Voorbeelden hiervan zijn het schrijven van handleidingen en handboeken voor verschillende software en het doen van pilots. Ook met partners is de kennisdeling en samenwerking geïntensiveerd door bijvoorbeeld afspraken te maken over voorwaarden voor samenwerken in BIM en richtlijnen op te zetten voor uitwisseling van data.

3D LASERSCANNEN

Advies- en ingenieursbureau Advin heeft in het verslagjaar geïnvesteerd in een nieuwe 3D scanauto om hiermee haar koploperspositie vast te houden.

De scanapparatuur voor deze auto is zelf ontwikkeld en gebouwd. Met behulp van drie laserscanners kan al rijdend de omgeving driedimensionaal worden vastgelegd met een snelheid van 1 miljoen punten per seconde. Dit vertaalt zich in een 3D puntenwolk met

een relatieve nauwkeurigheid van 2 mm. De auto is voorzien van een 360 graden hoge resolutie fotocamera die digitale beelden schiet. Door deze foto's te koppelen aan de 3D puntenwolk kan heel nauwkeurig in de foto's worden gemeten. Met de auto kunnen snel, veilig en nauwkeurig metingen worden uitgevoerd aan wegen, terreinen, tunnels, start- en landingsbanen, kades en dijken, spoorwegen enz. Waar voorheen het meten weken tijd kostte, kan nu in een paar uur worden gemeten.

Daarnaast wordt er veel meer data ingewonnen dan bij traditioneel meten, waardoor de metingen ook voor meerdere doeleinden kunnen worden gebruikt. Iedere dag dat er gemeten wordt, wordt er tussen de 2 en 3 terrabyte aan data ingewonnen.

STROOM- VERSNELLING: O-OP-DE-METER

Na een periode van prototyping (2013) en het bouwen van productierijpe concepten en testwoningen (2014) stond Dura Vermeers deelname aan het Stroomversnellingsinitiatief in 2015 in het teken van het op grotere schaal in de praktijk brengen van 'O-op-de-meter (NOM)'.

Het Stroomversnellingsinitiatief heeft als doel om 11.000 woningen te renoveren tot comfortabele O-op-de-meter-woningen. Uitgangspunt binnen deze samenwerking van bouwers en woningcorporaties is om vanuit een sterke, gezamenlijke visie als partners

te opereren, kennis op te doen en om te komen tot noodzakelijke innovaties.

In juli van het verslagjaar ondertekenden woningcorporatie Portaal en Dura Vermeer de overeenkomst voor de woningverbetering van 96 woningen in de wijk Presikhaaf in Arnhem. Het zijn de eerste eengezinswoningen die door Dura Vermeer binnen de Stroomversnelling op wijkniveau in bewoonde staat worden gerenoveerd. Eind 2013 realiseerde Dura Vermeer in Presikhaaf de eerste prototypewoning. Later in juli volgde de opdracht van woningcorporatie Lefier om te starten met de duurzame woningverbetering van 48 portieketagewoningen aan de Voermanstraat en Pleiadenlaan in de Groningse wijk Paddepoel. Binnen de Stroomversnelling heeft Dura Vermeer de primeur door als eerste in Nederland in twee hoogbouwcomplexen seriematig O-op-de-meter te realiseren. Dit project leverde Dura Vermeer eind 2015 op, naar volle tevredenheid van de bewoners en woningcorporatie Lefier.

Veel aandacht voor bewoners

In het verslagjaar is veel geïnvesteerd in de wijze waarop het beste draagvlak voor de renovatie kan worden verkregen onder de bewoners. Zo is er onder meer gewerkt met participatiebijekomsten en klankbordgroepen waarin bewoners zitting hebben. In de wetenschap dat de renovatiewerkzaamheden ingrijpend zijn en het voor bewoners wennen is aan hun vernieuwde woning, blijven Dura Vermeer en de woningcorporaties ook zoeken naar verbeteringen om de kwaliteit van de woning en de tevredenheid van de bewoners verder te verhogen. Te denken valt aan de inzet van meer rustwoningen voor bewoners, het hebben van een vast aanspreekpunt in de buurt en de organisatie van informatieavonden.

Innovaties

In de NOM-woningen zijn bekende technieken en processen gecombineerd met innovaties, zoals onder meer 3D woninginmeting, verschillende fabricaten samensmelten tot één product, e-monitoring en minimale bouwtijd door de productie van kant-en-klare gevels en daken. Zo heeft Dura Vermeer in Ruurlo een fabriek waar zij in eigen beheer de landelijke prefab gevelproductie verzorgt. Ook werd in het verslagjaar met installatiebedrijf Klein Poelhuis de samenwerkingsovereenkomst getekend voor de gezamenlijke entiteit DuoNOM. DuoNOM is ontstaan vanuit de samenwerking binnen de Stroomversnelling. Binnen DuoNOM is Dura Vermeer verantwoordelijk voor het algemene en bouwkundige deel en Klein Poelhuis voor de installatietechniek, waarbij voor de technische exploitatie van de woningen langjarige prestatiegaranties naar de opdrachtgever worden afgegeven.

VEILIGHEID

Het jaar 2015 stond in het teken van de groepsbrede introductie van tien levensreddende gedragsregels, ook wel Life Saving Rules genoemd. De tien regels vormen de volgende stap in de gezamenlijke veiligheids campagne die in 2014 onder leiding van de divisie Bouw en Vastgoed en de divisie Infra is gestart. Doel is het aantal gevaarlijke situaties verder terug te dringen, zodat daarmee de kans op een ongeval steeds kleiner zal worden.

De tien gedragsregels komen voort uit een analyse van ongevallen en bijna ongevallen over de afgelopen vijf jaar. In 2014 is veel aandacht geschonken aan het elkaar aanspreken. Met de introductie van de tien gedragsregels is nu ook voor iedereen duidelijk waar we elkaar op moeten aanspreken. De tien levensreddende gedragsregels zijn campagnegewijs geïntroduceerd, onder meer door het plaatsen van levensgrote posters aan de buitenzijde van bouwketen.

Over 2015 bedroeg het IF cijfer 2,15 (eigen medewerkers) ten opzichte van 7,4 in 2014. Hiermee is de doelstelling ruimschoots behaald. In de wetenschap dat medewerkers op de bouwplaats te allen tijde veiligheidsrisico's lopen is het afgelopen jaar wederom flink geïnvesteerd in veiligheidsbewustzijnsacties, trainingen, scholing, audits, veiligheidsfilms en de introductie van een safety app voor onder meer het snel en eenvoudig bestellen van persoonlijke beschermingsmiddelen en het melden van onveilige situaties.

DUUR

ZAAM

HEID

& MVO

N239-N240, MEDEMBLIK

**'DE TOEKOMST IS AAN
GEÏNTEGREERDE
GEBIEDSCONTRACTEN'**

6*

CHRIS DE VRIES
DIRECTEUR BEHEER EN UITVOERING
PROVINCIE NOORD-HOLLAND

'De toekomst is aan geïntegreerde gebiedscontracten, waarbij onderhoud, beheer en realisatie zijn samengevoegd. Allereerst moet een opdrachtgever het belang hiervan inzien. Maar het vraagt ook om een andere organisatie en budgettering, een kanteling van het werkproces, de cultuur en de manier van denken én professionalisering van medewerkers.'

'Bij de provincie hebben we de trajecten per gebied gebundeld in gebiedscontracten. Dit is niet alleen efficiënter, maar zorgt ook voor meer tempo. Het voordeel is dat je echt je rol pakt als regie-organisatie en je alleen bezighoudt met de formulering van de opdracht en de functionele eisen. Aan de marktpartij vraag je juist meer eigen verantwoordelijkheid te nemen en te detaileren. Zij komt met ideeën en optimalisaties die zich vertalen in nieuwe dingen.'

'Deze nieuwe contractvorm moet kosten besparen en meer kwaliteit opleveren, maar levert voor een aannemer misschien minder omzet op. Als provincie moet je afspraken maken hoe je dit waardeert. De uitdaging is om tot echte samenwerking te komen; gelijkwaardige gesprekspartners die in een goede sfeer en respectvol met elkaar omgaan. Als provincie moet je daarom kennis in huis houden.'

'De marktpartij moet zich kunnen verplaatsen in het perspectief van de opdrachtgever, maar dat geldt net zo goed andersom. Ik begrijp het spel dat de één winst wil maken en de ander zo goedkoop mogelijk wil. Maar daar zit volgens mij nog wat tussen: de gemeenschappelijke ambitie om het contract/de samenwerking te laten slagen.'

SAMENVATTING DUURZAAMHEID & MVO 2015

Kernpunten 2015

- IF cijfer is historisch laag
- afvalscheidingspercentage hoger dan ooit
- 95% van onze klanten is tevreden
- er zijn vele innovaties, ketensamenwerkingen en MVO initiatieven ondernomen

Met de nodige voorzichtigheid en bescheidenheid zijn wij gepast trots op de door ons gerealiseerde MVO/duurzaamheidsprestaties in 2015. Niet alleen hebben wij organisatorisch een slag gemaakt met de betere invulling van onze MVO KPI's (Kern Prestatie Indicatoren), maar zien wij ook een verbetering van de resultaten. Van de zestien doelstellingen die we hebben geformuleerd zijn er negen behaald. Van de zeven die niet zijn gerealiseerd waren er twee bijna wel.

Voor 2015 hebben we onze doelstellingen kritischer en scherper neergezet en daarnaast onze MVO KPI's opnieuw gedefinieerd. Dit heeft geleid tot een betere invulling van de MVO KPI's CO₂ uitstoot mobiliteit en CO₂ uitstoot asfaltcentrales en de toevoeging van twee nieuwe MVO KPI's, namelijk kennisuitwisseling en klantloyaliteit. Tevens hebben wij voor het eerst ook een rapportage gemaakt over de eerste zes maanden van het jaar naast de jaarlijkse rapportage.

Van de negen doelstellingen die wij hebben gerealiseerd, valt onze lage IF cijfer het meeste op. Dit is het laagste IF cijfer wat Dura Vermeer ooit heeft vastgesteld: Veiligheid staat bij ons echt op 1.

We realiseren ons wel dat we hierin bescheiden moeten blijven. Onze bouwplaatsen kennen nog steeds een behoorlijk veiligheidsrisico en dan voornamelijk voor onze onderaannemers en leveranciers. Aangezien we enthousiast zijn over het resultaat van onze veiligheidscampagne voor eigen medewerkers, zetten we vol in op het doorzetten van deze veiligheidscampagne in de keten. Doel is het veiligheidsrisico verder te verkleinen zowel voor eigen medewerkers als onderaannemers en leveranciers.

Van de zeven doelstellingen die niet zijn behaald, betreffen dit integriteit, ziekteverzuim, ziekteverzuimduur, CO₂ uitstoot mobiliteit, CO₂ uitstoot asfaltcentrales, klantbetrokkenheid en klantloyaliteit. Hiervan zijn ziekteverzuim en klantloyaliteit bijna gerealiseerd. Op de niet behaalde KPI's zijn wij kritisch en voeren in 2016 actief beleid om dit te verbeteren.

In dit kader mogen we niet onvermeld laten de vele positieve initiatieven op gebied van innovaties, ketensamenwerkingen en MVO. Het in het leven roepen van de Dura Vermeer MVO/duurzaamheids Innovatieprijs voor medewerkers in 2015 heeft hier zeker aan bijgedragen en leverde maar liefst 55 inzendingen op. De focus in 2015 op kennisuitwisseling met onderwijsinstellingen heeft eveneens haar vruchten afgeworpen met als resultaat: veel Dura Vermeer gastcolleges, deelname aan onderzoeken, samenwerking met studentengroepen en het binnenhalen van de vele stagiairs die wij hebben begeleid. Dit mag met recht een succes worden genoemd en heeft zeker ons imago onder studenten van hogescholen en universiteiten goed gedaan.

Het hebben van een goede reputatie is een belangrijke aanjager voor onder meer het werven van nieuw personeel. Om die reden zijn we ook trots op onze topnotering in het Management Team-500 imago-onderzoek. In de categorie bouwnijverheid eindigden wij op een tweede plaats.

Dura Vermeer pakt in 2016 door op MVO en duurzaamheid en zal alles in het werk stellen om trots te kunnen blijven. In ons nieuw geformuleerde HR- en ICT-beleid als onderdeel van onze nieuwe strategie is dit thema een integraal onderdeel. Wel zullen we nog extra kritisch kijken naar gehanteerde definities van bepaalde KPI's om te voorkomen dat successen niet als teleurstellingen worden opgevat. Dit betreft bijvoorbeeld de KPI's integriteit en CO₂ uitstoot.

MVO INITIATIEVEN

In het afgelopen verslagjaar zijn er binnen Dura Vermeer 46 initiatieven op het gebied van duurzaamheid en MVO ondernomen. Een aantal dat erg hoog en zeer te waarderen is. Sommige van deze initiatieven kunnen echter beter worden afgestemd op de strategie of vragen om meer centrale coördinatie, zodat het rendement van een dergelijk initiatief nog meer tot uiting komt.

De MVO/duurzaamheidsinitiatieven lopen uiteen van algemene, maatschappelijke, toekomstgerichte tot projectspecifieke initiatieven. Tot bijvoorbeeld de algemene of maatschappelijke initiatieven behoren het geven van gastcolleges over veiligheid aan scholieren, deelname aan NLDoet of de Green Deal Board. Initiatieven zoals de ontwikkeling van een 'Safety Fence' (veiligheidshek) op het spoorproject OV SAAL, toepassing van gerecyclede betonpaden op project Onderhoud Almere of het behalen van BREEAM-certificaten voor kantoorontwikkelingen als Fluor en DIFFER kunnen worden geschaard onder projectspecifieke activiteiten.

Het enthousiasme om MVO/duurzaamheidsinitiatieven te ondernemen, blijven we volop stimuleren. In 2016 wordt onderzocht hoe we een totaalresultaat kunnen vaststellen om deze initiatieven beter te waarderen.

EEN GREEP UIT ONZE VELE INITIATIEVEN

Verkeersles

Regelmatig verzorgt Dura Vermeer op scholen voor lager onderwijs "dode hoeklessen" rondom de bouwprojecten. Zo ook bij de bouw van de ongelijkvloerse kruising aan de Dr. Nolenslaan in Sittard-Geleen, ten noorden van het Trevianumcollege. Met behulp van

filmpjes en een opstelling van een vrachtwagen hebben de scholieren zelf kunnen ondervinden wat de dode hoek van een vrachtwagen inhoudt. Het is één van de maatregelen die wij nemen om verkeersveiligheid voor weggebruikers tijdens de projecten zo hoog mogelijk te houden.

Safety Fence

Bij railbouwprojecten worden er altijd veiligheidshekken geplaatst langs sporen die in dienst zijn. Doel hiervan is dat spoorbouwers niet zomaar die sporen kunnen betreden. Echter, in het geval van een calamiteit met een trein houden deze hekken ook personeel en treinreizigers tegen die het spoor juist af willen. Het Safety Fence biedt de oplossing. Het is een schuifpoortconstructie van Dura Vermeer die ervoor zorgt dat spoorwerkers niet het spoor op kunnen lopen, maar dat wanneer een trein moet worden ontruimd op een traject waar aan het spoor gewerkt wordt, je toch de hekken kan passeren.

Werving vluchtelingen

Dura Vermeer en Stichting voor Vluchteling Studenten UAF zijn een meerjarige samenwerking aangegaan voor het aannemen van hoogopgeleide vluchtelingen. Daarin stellen we werkervaringsplaatsen, stages, sponsoring en de organisatie van 'in house-dagen' beschikbaar. Wij zien kansen in het aannemen van hoogopgeleide mensen met een vluchtelingachtergrond vanuit het oogpunt van vergrijzing in de bouw, lage instroom van het beroepsonderwijs en culturele diversiteit. Daarnaast wordt de bouwpraktijk steeds complexer, abstracter en integraler en vraagt dit om mensen met een hoog kennisniveau en doorzettingsvermogen. Naast het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid is volgens Dura Vermeer bij dit initiatief sprake van een win-win situatie.

Verkeersles scholieren, Sittard

Nieuwe apparatuur voor hergebruik asfalt

Op Asfaltproductie de Eem in Eemnes heeft Dura Vermeer een nieuwe paralleltrommel geïnstalleerd waarmee tot circa 70% oud asfalt hoogwaardig kan worden hergebruikt. De trommel zorgt ervoor dat asfaltgranulaat op de juiste manier gedroogd en verwarmd wordt, wat essentieel is voor de kwaliteit. Hierdoor is een hoger niveau oud asfalt toepasbaar in nieuw asfalt.

Dura Vermeer MVO/duurzaamheids Innovatieprijs

De Raad van Bestuur heeft een prijs in het leven geroepen die Dura Vermeer medewerkers moet aanzetten om met vernieuwende initiatieven te komen, die leiden tot verdere verduurzaming van de organisatie, processen en projecten. De prijs wordt tweejaarlijks uitgereikt. Tegelijk is een apart budget gereserveerd om zo het denken over duurzaamheid en innovaties doorlopend te stimuleren en te vergroten. Milieukundig adviseur Maarten Breur van Dura Vermeer Milieu was winnaar van eerste editie met zijn idee voor een digitale melding en registratie van vraag en aanbod van vrijkomende materiaalstromen op de bouwplaats. Hij krijgt budget om zijn idee verder uit te werken.

Ondertekening keurmerk Beton Bewust (VBON)

Dura Vermeer is één van de zes grote bouwbedrijven die het keurmerk Beton Bewust tot standaard gaan verheffen. Partijen spreken met elkaar af bij voorkeur beton toe te passen met het keurmerk Beton Bewust en keurmerkhouders in een vroeg stadium in de projecten te betrekken. Zo wordt bij aanbestedingen en beoordeling van aanbiedingen voorrang gegeven aan ketenpartners die de hoge duurzame ambities delen. Verder is afgesproken dat betonleveranciers duidelijkheid geven over de hoeveelheid secundaire grondstoffen en berekende hoeveelheid CO₂ per geleverde hoeveelheid beton.

Ondertekening keurmerk Beton Bewust

Inzet Virtual Reality bij leren over veiligheid

Dura Vermeer en online leerbedrijf Bright Alley zijn in het afgelopen verslagjaar pilots gestart over leren over veiligheid, waarbij gebruik is gemaakt van Virtual Reality. Eén van de onderwerpen daarbij was het thema wegafzettingen. Doel is om de praktijk na te bootsen op de computer en daarmee veilig gedrag te borgen in de praktijk. Virtual Reality is een relatief nieuwe leer methode, die in internationaal onderzoek als zeer veelbelovend naar voren komt. De deelnemer belandt in een interactieve 3D-wereld. De (leer)ervaringen hierbinnen zijn erg realistisch en een krachtige start van een leertraject. Risicovolle situaties kunnen eenvoudig worden gesimuleerd en flexibel aangepast.

Pilot Virtual Reality veiligheid

Prijzuitreiking Dura Vermeer MVO/duurzaamheids Innovatieprijs

KPI VEILIGHEID

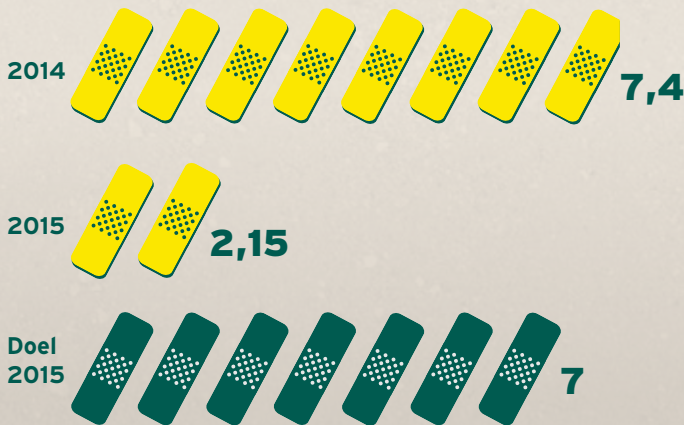
HOE VEILIG WERKEN WIJ?

Onze veiligheid staat op nummer 1 en dat zie je!

Incident frequency (IF)

Aantal bedrijfsongevallen per 1 miljoen gewerkte uren

Gemiddeld aantal verzuimdagen t.g.v. bedrijfsongeval

	2014	2015	Doel 2015
Infra	13,4	19,3	15
Bouw en Vastgoed	29,8	30	23
Advies en Diensten	0	0	0
Facilitaire Bedrijven	2	0	0
Holding	0	0	0
Gemiddeld	23,4	26,4	17,5

Aantal acties om veiligheidsbewustzijn van de medewerkers te vergroten

	2014	2015	Doel 2015
Infra	34	21	6
Bouw en Vastgoed	10	15	5
Advies en Diensten	4	2	2
Facilitaire Bedrijven	3	3	2
Holding	1	1	1
Totaal	52	42	16

Veiligheid heeft voor Dura Vermeer de hoogste prioriteit en concentreert zich op een daling van het IF cijfer (Incident Frequency), een toename van het aantal veiligheidsbewustzijnsacties en het terugdringen van de ziekteverzuimduur (verzuim naar aanleiding van ongevallen). De doelstelling van het IF cijfer bedraagt 7. Verder willen we minimaal 15 veiligheidsbewustzijnsacties per jaar realiseren en de ziekteverzuimduur mag niet meer bedragen dan 17,5 dagen.

Het IF cijfer over 2015 bedroeg 2,15. Dit IF cijfer betreft onze eigen medewerkers. We zien hierin echt een verbetering plaatsvinden. Het IF cijfer is nog nooit zo laag geweest. Wij beseffen echter dat dit cijfer niet het werkelijke veiligheidsrisico op de bouwplaats weergeeft. De onveiligheid van niet-eigen medewerkers is namelijk aanzienlijk hoger. Een dodelijk ongeval van een medewerker van een onderaannemer op onze bouwplaats in 2015 bevestigt dit beeld. Derhalve zijn wij gematigd tevreden met het lage IF cijfer.

Tegelijkertijd is het IF cijfer eigen medewerkers ook een kwetsbaar cijfer. Enkele verzuimongevallen kunnen dit cijfer snel laten stijgen. De ziekteverzuimduur bedroeg in 2015 gemiddeld 26 dagen tegenover 23,4 dagen in 2014. Het niet realiseren van deze doelstelling geeft aan hoe relatief het IF cijfer is. Het zegt namelijk niets over het letsel. Ondanks dat er 9 ongevallen met verzuim hebben plaatsgevonden, is de verzuimduur zo hoog dat we 1 manjaar verzuim tellen naar aanleiding van ongevallen.

Mede om deze reden blijven we investeren in veiligheidsbewustzijnsacties. In 2015 ontplooiden we 42 veiligheidsbewustzijnsacties, ruimschoots boven de doelstelling van 16. De veiligheidsbewustzijnsacties van 2015 concentreerden zich voornamelijk op de communicatie van de 10 Life Saving Rules/10x levensreddend gedrag, maar ook op praktische en concrete maatregelen ter directe toepassing op de bouwplaats. We kunnen voorzichtig constateren dat deze campagne succesvol lijkt te zijn. Het doorzetten van deze campagne in de keten en het opleiden en trainen van de medewerkers van onze onderaannemers en leveranciers gaan veel aandacht krijgen. Daarnaast zullen we tegelijkertijd de selectiecriteria op gebied van veiligheid (en duurzaamheid) verscherpen, met accent op de bevoegd- en bekwaamheid van medewerkers.

Op ons bodemsaneringsproject in Olst blijkt maar weer hoe serieus veiligheid bij Dura Vermeer wordt genomen. We zijn trots over de wijze waarop wij rekening houden met risico's voor onszelf en voor de omgeving.

**MARCO ENDERT, UITVOERDER
DURA VERMEER MILIEU**

'VEILIG WERKEN GAAT VEEL VERDER DAN MIJN EIGEN VEILIGHEID'

'Veilig werken zit natuurlijk verweven in ons doen en laten, maar op het project sanering van het fabrieksterrein Olasfa in Olst ligt een nog sterkere focus op veiligheid van de mensen in de omgeving.'

'Op het voormalige Olasfaterrein is een omvangrijke verontreiniging met teerachtige producten in grond en grondwater aanwezig. Ik ben trots dat op het project alle werkzaamheden vanuit het oogpunt van veiligheid worden bekeken. We schrijven veiligheidsprotocollen, doen handmatig luchtmetingen, gebruiken koolbadges en op diverse plekken hangen eNoses om continu te checken of er geen toxische stoffen in de lucht aanwezig zijn. Daarnaast wordt de vrijkomende verontreinigde lucht gereinigd middels koolstoffilters en een luchtwasser. Met de inzet van al deze middelen willen we waarborgen dat er geen schadelijke emissies naar de omgeving zijn. Is er een afwijking dan nemen we ook direct actie. Zelf gebruik ik ook meetmiddelen, beschermende kleding en indien nodig ademhalingsbescherming, die standaard tot mijn geavanceerde uitrusting behoort. Het geeft mij een veilig gevoel dat mijn omgeving en ik te midden van complexe bodemsaneringsprojecten geen gevaar lopen.'

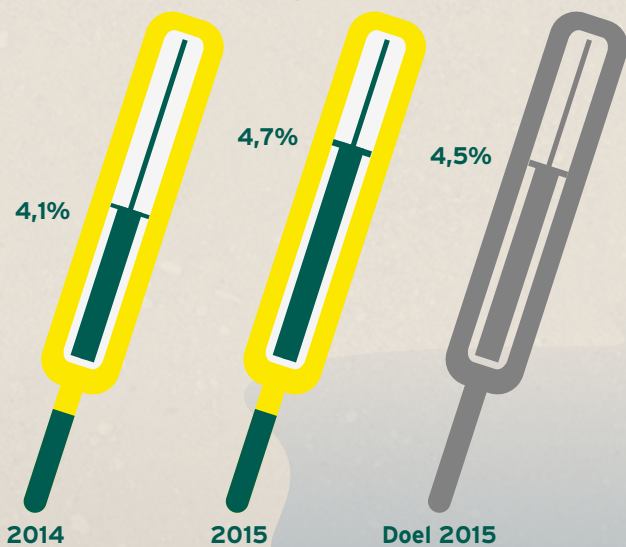
KPI MEDEWERKER

HOE GOED ZORGEN WIJ VOOR ONZE MENSEN?

Wij zorgen goed voor onze medewerkers, maar het kan beter!

Ziekteverzuim

Als percentage beschikbare capaciteit van medewerkers die verloren is gegaan vanwege ziekteverzuim

Kennisuitwisseling in 2015

Aantal stagiairs per divisie	2015	Doel 2015
Infra	61	3
Bouw en Vastgoed	61	3
Advies en Diensten	4	3
Facilitaire Bedrijven	1	3
Holding	0	3
Totaal	127	15

* HBO/ WO niveau
(> 1 maand stage) min. 3 per jaar

Opleidingsinvestering

Totale kosten in % van de totale loonsom	2014	2015	Doel 2015
Infra	0,5	1,2	1,3
Bouw en Vastgoed	1,0	1,4	1,0
Advies en Diensten	0,9	1,0	1,0
Facilitaire Bedrijven	1,4	1,5	1,0
Holding	0,7	1,9	1,0
Gemiddeld	0,8	1,3	1,0

In ons Human Resources-beleid besteedt Dura Vermeer veel aandacht aan het terugdringen van het ziekteverzuim, het verbeteren van onze prestaties door meer scholing en opleiding en het aantrekken van nieuwe (jonge) medewerkers. Onze doelstellingen zijn een maximaal ziekteverzuimpercentage van 4,5%, minimaal 15 stagiairs op hbo- en wo-niveau per jaar en een opleidingsinvestering van 1,0% van de totale loonsom.

In 2015 is het ziekteverzuimpercentage gestegen tot 4,7% waarmee de doelstelling net niet is gehaald. Onze medewerkers zien wij als onze belangrijkste bouwsteen voor ons ondernemerschap. Ziekteverzuim moet te allen tijde worden voorkomen. Aangezien het percentage te hoog is, zullen wij het komende jaar verder inzetten op de verbetering van de vitaliteit en het intensiever begeleiden van lang en kort verzuim. Ziekteverzuim leidt niet alleen tot onnodige kosten, maar kan ook een negatief effect hebben op het werkplezier van onze medewerkers.

Scholing en opleiding kunnen eveneens bijdragen aan het verhogen van het werkplezier. Scholing vindt enerzijds plaats op basis van de verplichte opleidingen (veiligheid), maar ook op basis van nieuwe manieren van werken zoals digitalisering (BIM). In 2015 bedroeg onze opleidingsinvestering 1,3% van de totale loonsom, waarmee de doelstelling is behaald. In 2016 zullen we verder investeren in scholing en opleiding, waarbij de focus ligt op leiderschap en LEAN denken en doen.

In ons streven om meer jongeren aan te trekken en daarmee vergrijzing tegen te gaan zijn we in 2015 ruimschoots geslaagd. In totaal mochten wij 127 stagiairs uit hbo en wo verwelkomen, waar de doelstelling 15 per jaar is. De hiervoor gevoerde campagne heeft haar vruchten afgeworpen. Gezien de positieve samenwerking met onderwijsinstellingen, het aantal gastcolleges, introducties, platforms en innovatieve pilots kunnen we concluderen dat ons imago stijgende is onder jongeren. In 2016 gaan we deze studenten meer monitoren om hen ook daadwerkelijk een carrière te kunnen aanbieden.

In het project Parkeergarage Lammermarkt staat persoonlijke groei, ontwikkeling, teamgeest en werkplezier van medewerkers centraal. We zijn trots dat dit een belangrijk aandachtspunt is voor de projectdirectie.

**PETER GOSSINK, PROJECTDIRECTEUR
PARKEERGARAGE LAMMERMARKT, LEIDEN
DURA VERMEER DIVISIE INFRA GROTE PROJECTEN**

'MIJN PERSOONLIJKE UITDAGING IS OM DE MENSEN EEN STAP VERDER TE BRENGEN'

'Mijn persoonlijke uitdaging bij een bouwproject is dat mensen stappen vooruit maken en zich verder ontwikkelen. Ik vind namelijk dat iedereen moet groeien binnen een project.'

'Aangezien ik veelal werkzaam ben in projecten, waarvoor iedere keer in feite een geheel nieuwe organisatie moet worden opgetuigd en het merendeel elkaar niet kent, schenk ik veel aandacht aan de teamsamenstelling. Als je wilt dat mensen tot hun recht komen en op de juiste plek zitten om te kunnen groeien dan is het belangrijk om te weten wat hun achtergrond is, welke kant ze op willen en wat hun ambities zijn. Ik ondersteun dat met gesprekken en opleidingsmogelijkheden. Zo leiden we mensen met de passende ambitie op tot het juiste niveau. Ook al is het een tijdelijk team of een functie die ze niet als lid van het projectteam vervullen. Als ik hen later tegenkom en ze hebben daadwerkelijk de volgende stap gezet in hun carrière dan voel ik mij trots.'

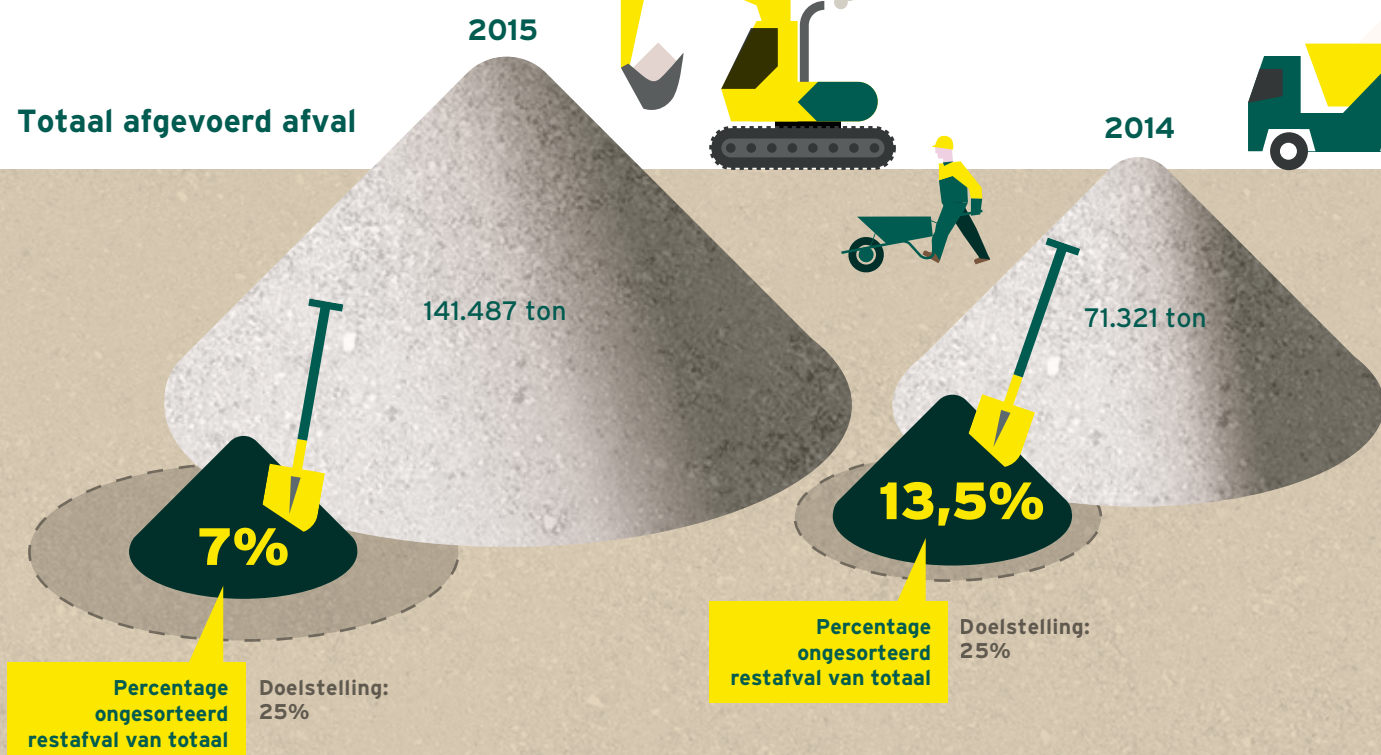
KPI MATERIALEN EN AFVAL

HOE MILIEUBEWUST ZIJN WIJ?

Wij hebben meer afval en zijn in staat om dit steeds beter te scheiden.

Totaal afgevoerd afval

80

Totaal afgevoerd afval per divisie in tonnen en percentage

	2014	%	2015	%
Infra	55.416	77,4	126.929	89,7
Bouw en Vastgoed	15.150	21,5	13.943	9,9
Overig	755	1,1	615	0,4
Totaal	71.321	100,0	141.487	100,0

Percentage ongesorteerd restafval per divisie

	2014	2015	Doel 2015
Infra	2,7	1,6	7
Bouw en Vastgoed	51,9	55,6	46
Advies en Diensten	36,6	21,9	0
Facilitaire Bedrijven	35,6	30,3	25
Holding	53,0	0,0	15
Gemiddeld	13,5	7,0	25

Het beleid van Dura Vermeer rondom materialen en afval concentreert zich op het reduceren van afval en het stimuleren van hergebruik. De doelstelling om de hoeveelheid ongesorteerd afval (oftewel bouw- en sloopafval) ten opzichte van de totale hoeveelheid afval te reduceren bedraagt 25%.

De doelstelling ongesorteerd afval is in 2015 met 7% ruimschoots gerealiseerd. De hoeveelheid afval is met 141.487 ton echter enorm gestegen ten opzichte van 2014. Hiervan is 9.936 ton ongescheiden afgevoerd. Dit is een verdubbeling van de totale hoeveelheid afval ten opzichte van 2014.

Deze verdubbeling wordt voornamelijk veroorzaakt door Dura Vermeer Infrastructuur, die grote hoeveelheden steenachtig puin heeft afgevoerd. Dit ligt aan het type projecten van dit bedrijfsonderdeel. De divisie Infra produceert bijna 90% van de totale hoeveelheid, maar heeft ook het hoogste percentage scheiding toegepast, namelijk 98,4%. Dit is te verklaren door de vele monostromen afval bij deze divisie.

De divisie Bouw en Vastgoed heeft relatief minder afval, te weten 13.943 ton. Hiervan wordt iets minder dan de helft, te weten 44,4% gesorteerd. Veel afvalstromen hebben betrekking op renovatieprojecten. Bij die projecten komt veel afval vrij door sloopwerkzaamheden en is het lastig maar niet onmogelijk om afval goed te scheiden. Het probleem van goede afvalscheiding bij renovatieprojecten zullen we verder onderzoeken om vast te stellen welke mogelijkheden er zijn om verdere scheiding te realiseren.

De verbetermaatregelen voor 2016 zijn tweeledig en concentreren zich op het verder reduceren van afval en stimuleren van hergebruik. De reductie van afval draagt bij aan minder kosten, wat zich vertaalt in een beter projectresultaat. Door anderzijds hergebruik te stimuleren wordt de hoeveelheid afval minder en ook de CO₂ uitstoot lager. De uitstoot door grondstofwinning, transport en verwerking is aanzienlijk lager door toepassing van hergebruikte materialen dan door toepassing van nieuwe materialen. Daarnaast zal de inkoop verder dalen, wat het projectresultaat eveneens ten goede zal komen.

Al met al betekent het inzetten op deze doelstellingen een aanzienlijke verbetering van milieu en projectresultaat. Dit zien we ook aan het project Onderhoud Almere, waar wij beton hergebruiken voor nieuwe fietspaden en met trots een bijdrage leveren aan de duurzaamheidsambities van opdrachtgever Gemeente Almere.

MARTIN MEIJER, UITVOERDER
DURA VERMEER INFRASTRUCTUUR NOORD WEST

'VAN OUD NAAR NIEUW MET DEZELFDE MATERIELEN'

'Ik ben er trots op dat het bij Dura Vermeer beleid is dat we afval en materialen die vrijkomen op de bouwplaatsen zo veel mogelijk recycleren. Nog mooier vind ik het als we hiermee ook onze opdrachtgevers kunnen helpen, zoals bij Gemeente Almere. Haar ambitie is om zoveel mogelijk milieuvriendelijk en met gesloten kringlopen te werken.'

'Voor Almere hebben we nieuwe fietspaden aangelegd van zogenoemd regeneratiebeton. Hierin zijn zoveel mogelijk materialen van de oude fietspaden opnieuw ingezet. Denk aan de fundering of het verwerken van de oude asfaltlaag tot grondstof voor "nieuw" asfalt. Technisch is het nog niet mogelijk om een goede kwaliteit beton te produceren van 100% "oud" materiaal, zonder combinatie van gerecycled en traditioneel beton. Maar we hebben hier het best mogelijke resultaat behaald. En dat voor de kwaliteit en de prijs van een betonpad zonder gerecycled materiaal.'

KPI ENERGIE, CO₂, LUCHTKWALITEIT

HOE VERVUILEND ZIJN WIJ?

Onze bijdrage aan een gezond leefklimaat neemt steeds verder toe.

In 2015 heeft Dura Vermeer 15,3% CO₂ ton/FTE gereduceerd t.o.v. 2009.

Totale uitstoot van Dura Vermeer in 2015 is 11,23 CO₂ ton/FTE.

CO₂-Footprint 2014 uitstoot naar parameters (%)

	2015	48,1 ▼	10,8 ▲	0,6	0,1	1,7 ▼	9,1 ▼	29,6 ▲
2014	50,9		8,8	0,6	0,1	2	10,9	26,6

daling ▼ stijging ▲ t.o.v. jaar eerder

82

Hoeveelheid CO₂ uitstoot mobiliteit

Overschrijding prodrive norm in %	2014	2015	Doel 2015
Infra	14	12	9
Bouw en Vastgoed	13	14	9
Advies en Diensten	15	13	9
Facilitaire Bedrijven	20	15	9
Holding	16	13	9
Gemiddeld	14	13	9

Hoeveelheid CO₂ uitstoot per emissie

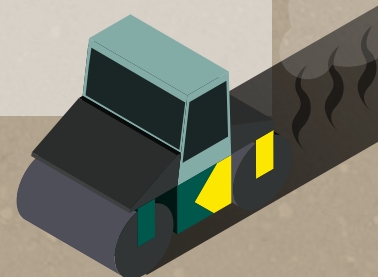
In ton CO ₂ /FTE	2014	2015
Leaseauto's	13026	12510
Asfalt	6813	7698
Brandstofverbruik kantoren	2250	2799
Brandstofverbruik materieel	2790	2362
Elektriciteit	523	443
Zakelijk vervoer privéauto's	150	166
Vlieggreizen	18	17
Stadswarmte	11	6
Airco vestigingen	0	0

CO₂ reductie

In % reductie CO ₂ /FTE t.o.v. 2009	2014	2015
Infra	17,1	13,5
Bouw en Vastgoed	44,1	37,2
Advies en Diensten	-5,1	4,9
Facilitaire Bedrijven	-10,6	-12,7
Holding	15,2	26,4
Gemiddeld	17,8	15,3

KPI CO₂ reductie

in %	2014	2015	Doel 2015
Reductie asfaltproductie	12,5	-17	1

Onze eigen mobiliteit (lease-auto's) en onze asfalt-centrales zijn de grootste veroorzakers van CO₂ uitstoot bij Dura Vermeer. Voor mobiliteit is de doelstelling om de hoeveelheid CO₂ met 9% te reduceren ten opzichte van de Prodrive norm (= de fabrieks-norm voor auto's plus 10%). Voor asfaltcentrales geldt een reductie van 1% ten opzichte van de totale uitstoot per gemiddelde FTE.

Zowel op reductie CO₂ uitstoot 'mobiliteit' als op reductie CO₂ uitstoot 'asfaltcentrales' zijn in 2015 genoemde doelstellingen niet gerealiseerd. Kijkend naar het totale resultaat ten opzichte van referentiejaar 2009 is een reductie gerealiseerd van 15,3%, hetgeen positief is. We zien wel dat de totale uitstoot van 11,23 ton/ FTE in 2015 met 3,1 % is gestegen ten opzichte van 10,89 ton/ FTE in 2014.

De absolute uitstoot is met 1,6% toegenomen van 25.581 ton naar 25.999,88 ton. De stijging in ton/FTE is deels te verklaren door de afname in FTE (van 2348 FTE in 2014 naar 2315 FTE in 2015) en een hogere omzet bij de divisie Bouw en Vastgoed. Dit heeft geleid tot meer projecten en daarmee een groei van het aantal ketenparken op de bouwplaats, waardoor het elektriciteitsverbruik is gestegen.

De CO₂ uitstoot door asfaltcentrales is gestegen met 13% van 6813,2 ton in 2014 naar 7698,2 ton in 2015. De verklaring hiervoor ligt bij een groter gebruik van oud asfalt als grondstof voor nieuw asfalt om hergebruik mogelijk te maken. Hierdoor is meer verhitting noodzakelijk waardoor meer gas is verbruikt. Ten opzichte van 2014 is 25.000 ton meer van dit soort asfalt geproduceerd in 2015. Voor de gehele asfaltketen is dit gunstig. In 2016 gaan we de CO₂ uitstoot in de gehele keten meten om vast te stellen in hoeverre hergebruik van asfalt bijdraagt aan onze CO₂ reductie.

De reductie van CO₂ uitstoot door mobiliteit is in 2015 blijven steken op 1%, waardoor we hoger uitkomen dan de doelstelling van 9%. Positief is dat we sinds 2011 wel een reductie in absolute uitstoot CO₂ door mobiliteit hebben gerealiseerd, namelijk 15% (2011-2015). Tevens is ook een reductie in absolute uitstoot gerealiseerd ten opzichte van 2014, namelijk 4%. De maatregelen 'Fuel Battle' en 'Monitoring van Prodrive gegevens' lijken aan te slaan, maar worden nog niet ten volle benut. In 2016 komt meer aandacht voor trainingen en sturing op het monitoren van Fuel Battle resultaten.

Tot slot zien we dat de projecten nog onvoldoende baat hebben bij de aanpak van CO₂ reductie. Voor 2016 komt een plan voor het verder terugdringen van transporten, meer hergebruik van materialen en efficiënt toepassen van bouwlogistiek. Goed voorbeeld van CO₂ reductie is ons project DIFFER, waar we trots zijn op het behaalde BREEAM-certificaat, wat indirect bijdraagt aan CO₂ reductie.

**BART SIMMELINK, MANAGER BIM
DURA VERMEER BOUW ROSMALEN**

'OOK DUURZAAMHEID GAAT 3D'

'Ik ben er trots op dat onze opdrachtgever DIFFER bij de nieuwbouw van hun onderzoeksinstituut ons de gelegenheid heeft gegeven om als innovator en BIM-pionier aan de slag te gaan. Het heeft ons veel gebracht. We hebben grote stappen kunnen maken met het werken in BIM (Bouw Informatie Model) en duurzaamheidsbeoordeling-methode BREEAM, twee thema's die niet meer weg te denken zijn uit onze werkwijze.'

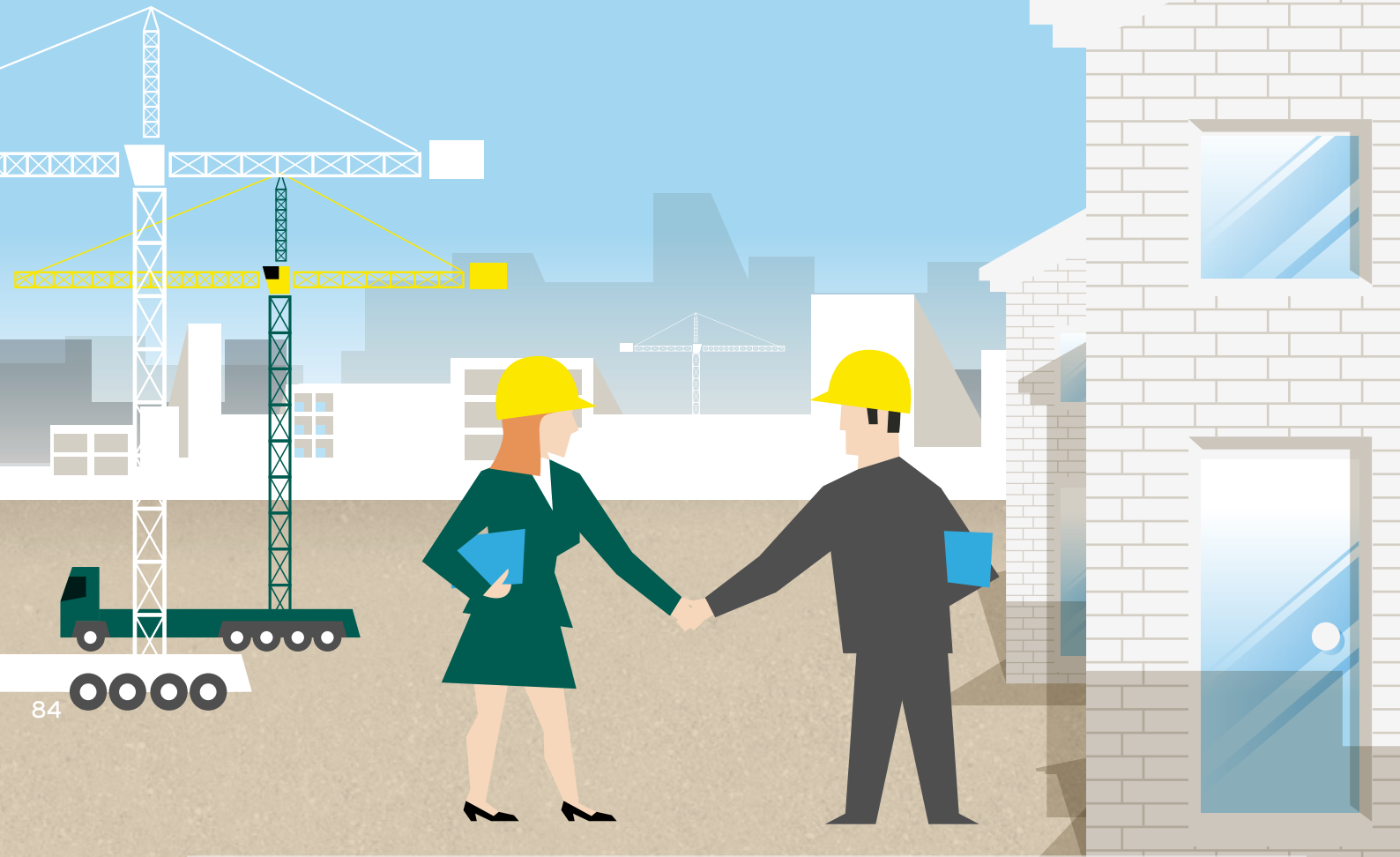
'DIFFER heeft ons vanaf het begin uitgedaagd om van hun oorspronkelijke wens, een duurzaamheids-certificaat BREEAM-NL Very Good, op te schalen naar een BREEAM-NL Excellent certificaat en is hiermee het eerste onderzoeksgebouw in Nederland met deze hoge duurzaamheidsscore. Het is geweldig dat we voor zowel het ontwerp als het opgeleverde gebouw dit certificaat hebben behaald.'

'Het volledige project is vanuit de ontwerpfase, integraal met de uitgangspunten vanuit BREEAM en input van onze partners, in een BIM uitgewerkt tot uiteindelijk as-built niveau. Slim, want hiermee kon DIFFER haar eigen installaties, naast de gebouwgebonden installaties, gemakkelijk inpassen in het ontwerp en het BIM inzetten voor beheer en onderhoud.'

KPI KLANTTEVREDENHEID

HOE TEVREDEN IS ONZE KLANT?

95% van onze klanten is tevreden of meer dan tevreden.

84

Klanttevredenheid

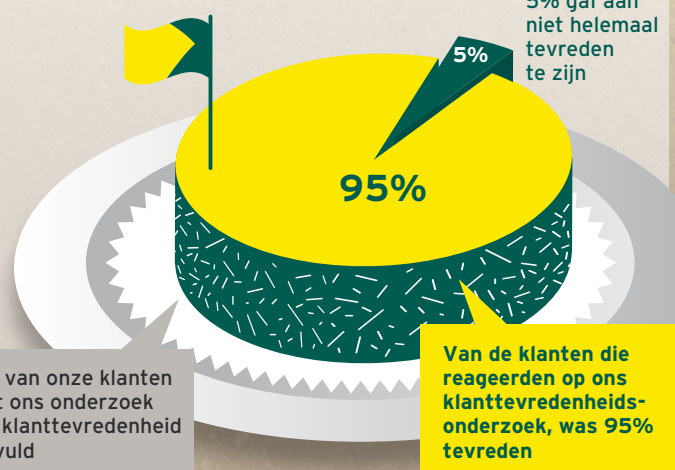
in %			Doel
	2014	2015	2015
Infra	94,5	96	85
Bouw en Vastgoed	95,1	92	81
Advies en Diensten	91,8	98	90
Facilitaire Bedrijven	-	-	-
Holding	-	-	-
Gemiddeld	93,8	95	85

Klantenloyaliteit

Volgens Net Promotor Score	Doel	
	2015	2015
Infra	65	50
Bouw en Vastgoed	18	50
Advies en Diensten	10	-
Facilitaire Bedrijven	-	-
Holding	-	-
Totaal	45	50

Betrokkenheid

in %			Doel
	2014	2015	2015
Infra	58	58	80
Bouw en Vastgoed	69	57	87
Advies en Diensten	53	38	60
Facilitaire Bedrijven	-	-	-
Holding	-	-	-
Gemiddeld	58	53	80

Het beleid van Dura Vermeer rondom klanttevredenheid rust op drie pijlers, te weten het percentage klanten dat aantoonbaar tevreden is, het percentage klanten dat respons geeft op ons klanttevredenheidsonderzoek en, tot slot, het inzichtelijk maken van de klantloyaliteit (NPS-score). De doelstelling voor klanttevredenheid bedraagt 85%, de doelstelling voor respons op klanttevredenheidsonderzoek bedraagt 80%. Voor het meten van klantloyaliteit bedraagt de doelstelling een NPS-score van 50.

De klanttevredenheid over 2015 bedroeg 95% tegenover 93,8% in 2014. Dit is een hoge score waar Dura Vermeer zowel trots als dankbaar voor is. De respons op de uitvraag van het klanttevredenheidsonderzoek is met 53% daarentegen beneden verwachting. Het doel is om de klanttevredenheidsonderzoeken gedurende projectuitvoering uit te vragen en niet meer na afloop van het project. Tevens zullen we de enquête niet alleen meer online uitvragen, maar vooral proberen om samen met de klant de vragen in te vullen. Zo kunnen we tijdens de samenwerking van elkaar leren en het proces gezamenlijk verbeteren. Doel is een open communicatie en het sneller voldoen aan elkaars verwachtingen.

De prestatie-indicator klantloyaliteit geeft aan hoe vaak onze klanten Dura Vermeer willen aanbevelen in hun netwerk. De score van Dura Vermeer is met 45 positief. Dit houdt in dat er meer klanten zijn die Dura Vermeer zullen aanbevelen dan dat er klanten zijn die dit niet zullen doen. Aangezien dit een nieuwe KPI is, die we nog niet eerder hebben gemeten, zijn we ondanks het niet behalen van de doelstelling gevleid door de vele klanten die ons wel aanbevelen.

Het klantgericht denken en handelen en de samenwerking met de klant begint al in onze tenderfase. Op ons project Verbreding N279 in 's-Hertogenbosch zijn wij trots dat we met dit uitgangspunt zijn gestart. We zetten de uitdagingen van de klant om in kansen en mogelijkheden, zoals bijvoorbeeld een reistijdverbetering voor weggebruikers.

ILSE VAN DER HOEVEN, PROCESMANAGER
DURA VERMEER DIVISIE INFRA GROTE PROJECTEN

'BVP: VERLIEFD, VERLOOFD, GETROUWD'

'Bij een Best Value Procurement (BVP)-contract draait het er niet om de goedkoopste oplossing aan te bieden, maar om vanuit de expertrol de beste oplossing voor de klant aan te dragen. Het BVP-traject voor de reconstructie van de N279 tussen 's-Hertogenbosch en Veghel gaf ons ruimte om kansen in te dienen. Zo boden wij al binnen drie maanden na gunning reistijdverbetering aan, terwijl dat het einddoel was. Zo iets maakt trots, want de klant krijgt meer dan hij heeft gevraagd.'

'Uiteraard kan dit alleen als je het BVP-gedachtegoed richting de klant goed duidelijk kan maken. Het is te vergelijken met een huwelijk. Je wordt verliefd op basis van de aanbieding en de tender-interviews. Je raakt verloofd in de concretiseringsfase, waarin je behoeftes verifieert en actief informatie uitwisselt. Als er genoeg vertrouwen is, trouw je bij gunning om er samen een mooi en succesvol project van te maken, waarbij je gelijk de diepte in kan gaan.'

KPI INNOVATIES

HOE VERNIEUWEND ZIJN WIJ?

We hebben veel innovaties, maar de bijdrage aan de maatschappij kan duidelijker.

Belangrijkste innovaties van 2015

1 Stroomversnelling
Hoe krijgen wij huurwoningen energieneutraal?

2 Vriesvoegen
In de ondergrondse parkeergarage Leiden

3 Macro stabiliteit
Dijken en stabiliteitskolommen

4 WBO
Woningen bouwen en slopen in 20 dagen

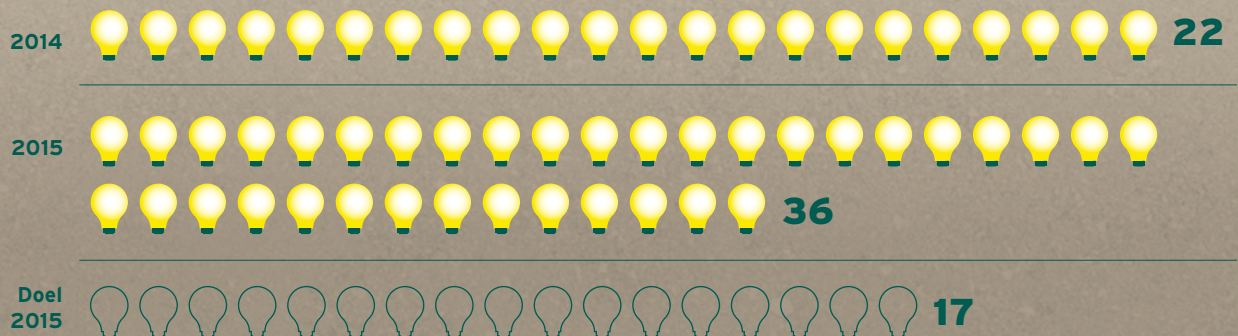
5 De Verbetermeter
Opvolging en monitoren van ideeën en verbeteringen

6 In situ
Bodemsanering met stoom

7 Licht
Aanpassing van Tube-lights naar LED

8 Off-the-grid
Basisstation voor aansturing machinemodellen grondwerk

Aantal innovaties per jaar

Voor Dura Vermeer is innovatie de basis voor continuïteit. Bij Dura Vermeer gaan innovaties veelal hand in hand met technologische ontwikkelingen, zoals de introductie van apps, het werken met BIM (Bouw Informatie Model), de toepassing van Virtual Reality op projecten en het tegengaan van de papierstroom door digitalisering. De doelstelling van het aantal ingevoerde innovaties bedraagt 17 per jaar.

De doelstelling voor 2015 is met 36 benoemde innovaties ruimschoots behaald. In 2014 waren het nog 22 innovaties. Het innovatieve vermogen van Dura Vermeer groeit en wordt jaarlijks groter, kunnen we concluderen.

Naast de technologische ontwikkelingen zien we ook innovatie toegepast in projecten, producten en processen. Een aantal voorbeelden is:

- Stroomversnelling: hoe krijgen wij sociale huurwoningen energieneutraal zonder dat de huurkosten hoger worden
- Vriesvoegen in de ondergrondse parkeergarage Lammermarkt Leiden
- Vergroten macro-stabiliteit van dijken; stabiliteitskolommen
- WBO: Woningen bouwen en slopen in 20 dagen
- De Verbetermeter
- In situ bodemsanering met stoom
- Overgang van tube-lights naar LED-verlichting
- Off-grid basisstation voor aansturing machinemodellen ten behoeve van grondwerk

Genoemde innovaties en initiatieven zijn nog maar een greep uit de 36 gerealiseerde innovaties. Dura Vermeer laat hiermee zien dat wij kunnen en willen innoveren. Echter ook hierin kunnen wij verbeteren, zoals de invoering van een centraal coördinatiepunt voor innovaties, waardoor meer synergievoordelen voor zowel de gehele organisatie als projecten te behalen zijn.

Wat aan deze verbetering zal bijdragen, is de MVO/duurzaamheids Innovatieprijs van Dura Vermeer, die in 2015 voor het eerst is geïnitieerd. Iedere medewerker van Dura Vermeer kon een innovatief idee aanleveren. In totaal zijn 55 ideeën ingeleverd en is aan één idee de hoofdprijs uitgereikt. De meeste ideeën hadden betrekking op bestaande duurzame ontwikkelingen of hadden het karakter van 'waarom hebben we dat nog niet eerder gedaan'. Deze ideeën zijn nu gebundeld om deze in 2016 en verder wel een kans te kunnen geven. Wat we ook een kans gaven, is de toepassing van Virtual Reality. Op ons project De Nieuwe Vogelbuurt in Vlaardingen zijn we er trots op dat we hiermee een grote bijdrage hebben kunnen leveren aan de woonbeleving van kopers van onze woningen.

**WENNY HAU, JUNIOR PROJECTMANAGER
DURA VERMEER BOUW ZUID WEST**

'STEL VIRTUEEL JE NIEUWE HUIS SAMEN'

'Mensen kopen nu een woning nog voornamelijk aan de hand van artist impressions en 2D-plat-tegronden. Ze kunnen zich moeilijk een beeld van de nieuwe woning vormen. We hebben nagedacht over hoe we meer woonbeleving mee kunnen geven en zijn aan de slag gegaan met Virtual Reality. Onze oplossing: een Virtual Reality-bril.'

'We hebben de bril voor het eerst toegepast bij de verkoop van de eerste fase van De Nieuwe Vogelbuurt in Vlaardingen. De reacties zijn super. Dat stemt mij trots. Mensen hebben het gevoel alsof ze in de nieuwe woning staan. Ze krijgen veel meer beleving van ruimte en kunnen nu pas echt de mogelijkheden van de woning zien. Virtueel loop je door de ingerichte woonkamer, keuken, badkamer, slaapkamer en tuin. Je ziet letterlijk het verschil tussen wel of geen aanbouw. De volgende stap is om samen met de kopers hun woning in te delen en in te richten. Een dakkapel, dubbele deuren of een hoekkeuken? Door middel van de Virtual Reality-bril kunnen we alle mogelijkheden laten ervaren.'

KPI KETENSAMENWERKINGEN

HOE GOED WERKEN WIJ SAMEN?

We zoeken de samenwerking met onze stakeholders steeds vaker op.

Aantal opgezette duurzame ketens in 2015

Aantal opgezette duurzame ketens per divisie

	2014	2015	Doel 2015
Infra	8	7	1
Bouw en Vastgoed	5	8	1
Advies en Diensten	0	4	1
Facilitaire Bedrijven	0	0	1
Holding	0	1	0
Totaal	13	20	4

Zonder ketensamenwerking worden innovaties en initiatieven niet ontwikkeld of komen deze niet verder. Dat is de visie van Dura Vermeer achter het aangaan van ketensamenwerking. De doelstelling is om jaarlijks minstens 4 ketensamenwerkingen aan te gaan.

Dura Vermeer is enthousiast over ketensamenwerking en werkt graag samen met diverse partners om meer resultaat op gebied van duurzaamheid en innovatie te behalen. Om deze reden investeren wij al jaren in ons netwerk en relaties en geven wij start-ups een kans.

In 2015 zijn er 20 ketensamenwerkingen tot stand gebracht in vergelijking met 13 in 2014, drie keer meer dan de doelstelling. De volgende ketensamenwerkingen zijn hierin opvallend:

- VOBN Beton Bewust
- Asfaltketen
- TenneT
- Dijkzone Alliantie
- Woningcorporatie De Sleutels in Leiden
- Woningcorporatie Ymere in Amsterdam
- Zorggroep Amstelring in Amsterdam
- Samenwerkingsverband iNFRANEA
- Samenwerkingsverband Bouwend Nederland

Dura Vermeer en Ymere werken al een aantal jaren in ketensamenwerking samen. Beide organisaties werken aan een hogere kwaliteit en huurderstevredenheid tegen lagere kosten, zonder dat dit ten koste gaat van het rendement en de continuïteit van de ketenpartners. Trots zijn we op de bereikte (duurzaamheids-) resultaten en de gezamenlijke wil om van deze samenwerking een groot succes te maken.

**ELIES KOOT, PROJECTMANAGER CO-MAKING
DURA VERMEER BOUW HEYMA**

'VROEGER WAS KENNIS MACHT, NU IS KENNIS DELEN MACHT'

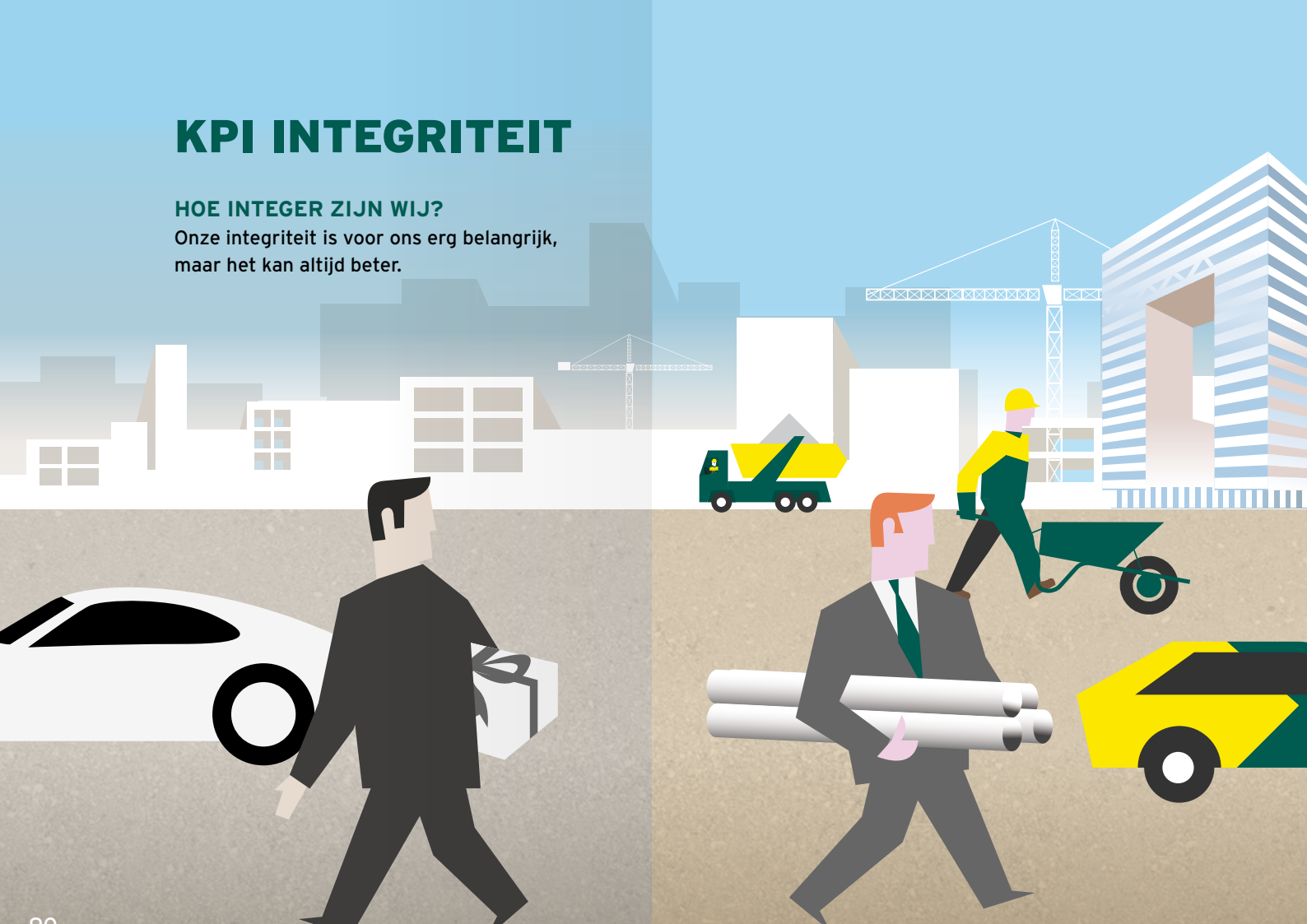
'Ik vind het stoer dat woningcorporatie Ymere en Dura Vermeer een exclusieve lange termijn samenwerking aan hebben gedurfd: in ketensamenwerking is het doel een hogere kwaliteit en huurderstevredenheid te realiseren tegen lagere kosten én voor alle ketenpartners een beter rendement en continuïteit te waarborgen.'

'Ik geloof erin dat wij de klantvraag van Ymere door op deze manier samen te werken veel beter kunnen bedienen. Dat behoeft wel een andere mentaliteit en het vraagt om volharding. Maar het geeft ruimte om te experimenteren en te innoveren en dat is uniek en vernieuwend. Ik ben er trots op dat ik hier mijn steentje aan kan bijdragen. Nu leren we elkaar als bedrijf pas echt goed kennen, heerst er een open sfeer en werken we in vaste teams samen. Door de lange termijn relatie hebben we de tijd en ruimte om continu te verbeteren en er als organisaties beide beter van te worden. Als je iedere keer opnieuw het wiel moet uitvinden, zijn optimalisaties relatief en blijft de toegevoegde waarde die je levert tot een minimum beperkt.'

KPI INTEGRITEIT

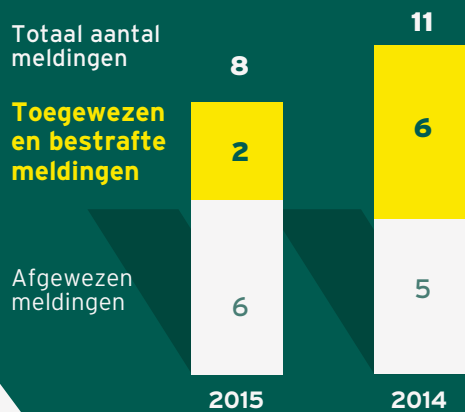
HOE INTEGER ZIJN WIJ?

Onze integriteit is voor ons erg belangrijk, maar het kan altijd beter.

90

Aantal gemelde onregelmatigheden

Doelstelling: 0

Terechte en bestrafte meldingen per divisie

	2014	2015	Doel 2015
Infra	3	1	0
Bouw en Vastgoed	2	0	0
Advies en Diensten	0	0	0
Facilitaire Bedrijven	1	0	0
Holding	0	1	0
Totaal	6	2	0

Integriteit betekent voor Dura Vermeer transparant en eerlijk handelen, vertrouwen geven én krijgen en het scheppen van een open cultuur. Het niet-naleven van onze normen en waarden en onze Gedragscode zal altijd worden gesignaleerd, maar nooit worden getolereerd. Elke melding nemen wij serieus evenals een onderzoek naar feiten en/of oorzaken. Onze doelstelling is te streven naar 0 overschrijdingen van onze Gedragscode.

In 2015 hebben wij in totaal 8 meldingen ontvangen, waarvan naar het oordeel van onze compliance officer 2 terecht. In 2014 waren dit er nog 6. Naast deze daling zien wij de aard van de meldingen wijzigen. Van frauduleuze handelingen is een verschuiving zichtbaar naar meldingen betreffende niet sociale gedragsvormen. In 2015 betreft dit voornamelijk ongepast gedrag in het verkeer naar andere weggebruikers. Deze meldingen worden allen serieus onderzocht en opgevolgd, echter houden wij deze buiten de scope van Integriteit.

De afname van het aantal meldingen (terecht danwel onterecht) lijkt een goede trend. Echter dit mag niet betekenen dat er zaken niet meer worden gemeld. Het kunnen melden en weten waar de meldpunten zich bevinden, is belangrijk om onze normen en waarden hoog te kunnen houden. 2016 staat dan ook in het teken van het geven van informatie aan onze medewerkers en omgeving en het zorgdragen voor een open cultuur, waarin vertrouwen en transparantie expliciet worden ingevuld. Anderzijds: minder meldingen geven daarentegen juist de positieve trend aan die Dura Vermeer heeft ingezet.

In 2016 zetten we in op het nog meer bewerkstelligen van een open cultuur op onze projecten. Niet alleen elkaar aanspreken op onze normen en waarden, maar ook terugkoppeling krijgen van onze omgeving, onze stakeholders en de maatschappij moeten hieraan bijdragen. Op onze projecten hebben wij geleerd dat open communicatie de sleutel is tot een succesvolle samenwerking. Op elk project is dat weer een uitdaging.

Op ons woningrenovatieproject Paddepoel in Groningen kunnen we op dit gebied echt van een succes spreken. Trots zijn wij op het bereikte draagvlak voor onze renovatiewerkzaamheden onder bewoners. Zij weten ons te vinden en wij nemen hier de tijd voor. Een betere samenwerking hadden wij ons niet kunnen wensen.

**JEROEN DE BLOK, JUNIOR PROJECTMANAGER
DURA VERMEER ONDERHOUD EN RENOVATIE
HENGLO**

'100% DRAAGVLAK VOOR JE DUURZAME VERBETERING'

'Een renovatie is ingrijpend. Zowel voor opdrachtgever als huurder. De laatste wil weten wat hem te wachten staat, wat het oplevert en wat het kost. Aandacht geven aan de sociale kant van een renovatie is daarom ontzettend belangrijk. Persoonlijk, betrokken en integer. Je wilt 100% draagvlak bereiken voor je plan.'

'Bij de 48 energie-onzuinige huurwoningen die we in de Groningse wijk Paddepoel in het kader van de Stroomversnelling hebben getransformeerd tot O-op-de-meter-woningen hebben we ook de sociale rol op ons genomen. Vanaf het eerste contact met de huurder tot aan begeleiding in energieverbruik na de aanpassingen.'

'We zijn gestart met informatiebijeenkomsten en persoonlijke huisbezoeken waar we het renovatieplan en het O-op-de-meter-principe hebben uitgelegd. Een verbouwing brengt vooraf altijd onrust bij de huurders met zich mee. Ik ben er trots op dat we veel waardering en begrip hebben gekregen voor onze aanpak.'

FI

NIÄN

Ö

CIEN

BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Graag bieden wij u hierbij het door de Raad van Bestuur opgestelde Activiteitenverslag 2015 aan, waar op de pagina's 95 tot en met 99 een verkorte samenvatting van het financieel jaarverslag over het boekjaar 2015 is opgenomen. Voor het volledige jaarverslag inclusief de door KPMG Accountants NV gecontroleerde en goedgekeurde jaarrekening verwijzen wij naar de website van Dura Vermeer (www.duravermeer.nl).

In aanwezigheid van de Raad van Bestuur en de directeur Financiën hebben wij de jaarrekening en het jaarverslag met de externe accountant besproken. De stukken hebben onze instemming en zullen tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders worden vastgesteld. We zullen tijdens deze vergadering de aandeelhouders decharge vragen voor het gevoerde beleid van het afgelopen verslagjaar en de Raad van Commissarissen voor het gevoerde toezicht op het beleid.

In 2015 hebben wij zes reguliere vergaderingen met de Raad van Bestuur gehad. Naast deze formele vergaderingen hadden de voorzitter en de vice-voorzitter van onze Raad tussentijds regelmatig overleg met de voorzitter van de Raad van Bestuur. Ook hebben leden van onze Raad vergaderingen van de Centrale Ondernemingsraad bijgewoond.

In onze gesprekken met de Raad van Bestuur zijn diverse onderwerpen aan de orde gekomen. Dit betrof onder meer de nieuwe strategie, de operationele en financiële gang van zaken, het verloop van de orderportefeuille, marktontwikkelingen, organisatorische wijzigingen en aanpassingen, risicomanagement, duurzaamheid, integriteit en veiligheid.

In de samenstelling van de Raad van Bestuur zijn gedurende het verslagjaar wijzigingen opgetreden. Op 1 september 2015 trad de heer L.H. Barg RA toe als CFO. Vóór zijn indiensttreding was de heer Barg partner bij KPMG, waar hij verschillende managementfuncties bekleedde. Per 1 januari 2016 werd de heer ir. T. Winter benoemd tot lid van de Raad van Bestuur welke functie hij combineert met het voorzitterschap van de directie van de divisie Infra. De heer Winter is afkomstig van bouwconcern BAM, waar hij verschillende directiefuncties heeft vervuld. De heer Winter vervangt in beide functies de heer ir. K.W. Talsma die vanaf de Algemene Vergadering van Aandeelhouders

tot het einde van 2016 als adviseur bij de onderneming betrokken blijft. Wij danken de heer Talsma voor zijn inspanningen voor Dura Vermeer en waarderen hem voor de wijze waarop hij invulling heeft gegeven aan zijn taken.

Wij zijn de Raad van Bestuur, directies en alle medewerkers erkentelijk voor hun inzet, betrokkenheid en toewijding onder de uitdagende marktomstandigheden gedurende het afgelopen verslagjaar.

Rotterdam, 22 maart 2016

drs. P.C. Klaver, voorzitter
M.W. van Sluis RA, vice-voorzitter
drs. J. P. Drost
J.M.A. van der Lof MBA
ing. D. van Well

KERNCIJFERS

Bedragen in miljoenen euro's	2015	2014	2013	2012	2011
Bedrijfsopbrengsten en werkvoorraad					
Bedrijfsopbrengsten	1.052	1.004	1.033	1.024	1.164
Werkvoorraad *	1.466	1.358	1.433	1.579	1.593
Resultaat en vermogen					
Bedrijfsresultaat inclusief resultaat deelnemingen vóór afschrijvingen en incidentele baten en lasten (EBITDA)	16,8	10,4	13,7	23,5	32,5
Resultaat inclusief resultaat deelnemingen, vóór interest, belastingen en incidentele baten en lasten (EBIT)	7,2	0,8	3,8	11,4	22,4
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening inclusief resultaat deelnemingen na belastingen	5,7	1,1	3,1	11,1	17,4
Incidentele baten en lasten na belastingen	-2,1	-8,6	-8,6	-7,8	-4,1
Resultaat na belastingen	3,6	-7,5	-5,5	3,3	13,3
Afschrijvingen materiële vaste activa	9,6	8,6	9,1	10,0	10,1
Afschrijvingen immateriële vaste activa	-	2,8	0,8	2,1	-
Netto financieringspositie **	49,6	41,3	66,1	62,3	126,6
Netto investeringen	6,0	6,0	9,7	7,6	6,9
Eigen vermogen	105,3	101,7	126,7	134,4	135,1
Totaal vermogen	388,1	429,3	442,5	483,8	530,6
Ratio's					
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening inclusief resultaat deelnemingen na belastingen als percentage van de bedrijfsopbrengsten	0,53%	0,11%	0,30%	0,79%	1,49%
Resultaat na belastingen als percentage van het gemiddeld eigen vermogen	3,5%	-6,5%	-4,2%	2,5%	10,2%
Current ratio	1,07	1,05	1,23	1,24	1,23
Solvabiliteit op basis van eigen vermogen	27,1%	23,7%	28,6%	27,7%	25,5%
Personeelsbezetting					
Gemiddeld aantal werknemers	2.398	2.393	2.478	2.646	2.763

* Werkvoorraad betreft het nog niet uitgevoerde deel van de opdrachtwaarden van de projecten die op balansdatum in uitvoering waren, verhoogd met die werken waarvan de doorgang met een grote mate van zekerheid vaststaat.

** De netto financieringspositie bestaat uit de beschikbare liquiditeit bij banken minus de langlopende en kortlopende bankschulden.

FINANCIËLE GANG VAN ZAKEN

Het optimisme, perspectief en nieuw elan en het gevoel dat we organisatorisch op de goede weg zijn, vertaalde zich in het verslagjaar ook in een duidelijke verbetering van de financiële kerncijfers. Waar we in 2014 nog zorgen hadden over de financierbaarheid van projecten, mede doordat de bancaire wereld zich terughoudend opstelde ten opzichte van de bouwbranche, zien wij in ieder geval voor Dura Vermeer een verandering van attitude. De winst over 2015 en de verbeterde balansverhoudingen zorgden ervoor dat wij weer voldoen aan alle met de banken overeengekomen convenanten. Dit biedt ons de mogelijkheid om de kansen die zich op de markt voordoen, te grijpen vanuit het vertrouwen dat een eventuele projectfinanciering tijdens de bouw zeker gesteld kan worden.

In het afgelopen verslagjaar was er sprake van een verbetering van het operationele resultaat als gevolg van verbeterde werkenresultaten, een lager exploitatiekort op directe medewerkers en lagere tenderkosten doordat meer tenders werden gewonnen. Daarnaast konden de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie aan gewijzigde marktomstandigheden en de afwaardering op grondposities beperkt blijven waardoor de incidentele last na belastingen, die in 2014 nog € 8,6 miljoen bedroeg, in 2015 uitkwam op € 2,1 miljoen. Mede daardoor kwam het resultaat over 2015 uit op een winst van € 3,6 miljoen tegenover een verlies van € 7,5 miljoen over 2014.

Bedrijfsopbrengsten

Met een omzet van € 1.052 miljoen zijn de activiteiten in 2015 met bijna 5% gestegen ten opzichte van 2014. De stijging bij de divisie Bouw en Vastgoed kwam uit op ruim 10% waardoor de daling bij Infra kon worden gecompenseerd. Met name de omzet in utiliteitsbouw nam sterk toe. De bedrijfsopbrengsten zijn als volgt over de activiteiten verdeeld.

Bedrijfsopbrengsten		
In miljoenen euro's	2015	2014
Woningbouw	358	369
Utiliteitsbouw	258	187
Infrastructuur	410	425
Advies en Diensten en Overige	26	23
	1.052	1.004

De werkvoorraad is in totaliteit met 8% gestegen, met name bij de divisie Bouw en Vastgoed waar deze met 13% toenam ten opzichte van 2014. Bij de divisie Infra bleef de werkvoorraad stabiel, maar verbeterde wel kwalitatief.

EBIT vóór incidentele lasten

Het operationele resultaat vóór incidentele lasten verbeterde van € 0,8 miljoen in 2014 tot € 7,2 miljoen in 2015. Zowel bij de divisie Bouw en Vastgoed als bij de divisie Infra nam het werkenresultaat toe door een beter prijsniveau op nieuwe werken, resultaatverbeteringen op bestaande werken, een lager exploitatiekort op directe medewerkers en lagere tenderkosten. Daardoor steeg de marge met € 6,4 miljoen tot € 7,2 miljoen in 2015. Bij onze cluster Advies en Diensten was sprake van een daling van de marge bij één van de werkmaatschappijen. De verwachting is dat het daar geleden verlies eenmalig van aard was. De EBIT-marge is als volgt over de diverse activiteiten te verdelen.

EBIT vóór incidentele lasten		
In miljoenen euro's	2015	2014
Bouw en Vastgoed	9,3	5,0
Infra	6,4	2,5
Advies en Diensten	0,3	0,6
Overige	-8,8	-7,3
	7,2	0,8

Balans, investeringen, netto kasstroom en vermogen

Het balanstotaal is gedaald van € 429,3 miljoen ultimo 2014 tot € 388,1 miljoen ultimo 2015. Deze daling komt gedeeltelijk voor rekening van de voorraad grondposities doordat in het boekjaar een belangrijk deel in productie is genomen. Daarnaast daalde het bedrag aan handelsdebiteuren, mede door het versneld betalen door een aantal opdrachtgevers per jaareinde. De netto investeringen in vaste activa bleven beperkt tot € 6,0 miljoen.

De netto positieve financieringspositie (saldo beschikbare liquiditeit minus langlopende- en kortlopende bankschulden) verbeterde met € 8,3 miljoen tot € 49,6 miljoen.

Door de verwerking van het resultaat over 2015 in het eigen vermogen kwam dit uit op € 105,3 miljoen ofwel een solvabiliteit van 27,1% op het balanstotaal van € 388,1 miljoen, tegenover 23,7% ultimo 2014. Voorgesteld wordt de winst over het boekjaar volledig toe te voegen aan het eigen vermogen.

Vooruitzichten

Het jaar 2016 is inmiddels bijna drie maanden oud. We zijn positief over hoe de markt voor woning- en utiliteitsbouw zich ontwikkelt. Tegelijkertijd blijft er zorg over de markt voor infra-activiteiten. Toch zijn ook hier nieuwe kansen en mogelijkheden, zoals in de markt voor professioneel beheer en onderhoud. Gevoed door onze nieuwe strategie zijn we ervan overtuigd dat we ook in dit uitdagende marktsegment het verschil kunnen maken. Overigens weten opdrachtgevers ons steeds beter te waarderen op onze toegevoegde waarde, waarvan hoge EMVI-scores en aansprekende Design & Build-opdrachten het bewijs zijn. De werkvoorraad ultimo 2015 van € 1.466 miljoen omvat al ruim 80% van de voor 2016 begrote bedrijfsopbrengsten die naar verwachting weer ruim boven de € 1 miljard uit zullen komen.

Onze liquiditeitspositie blijft goed. Voor projecten die reeds verkocht en/of verhuurd zijn, zullen wij indien nodig externe financieringen op non-recourse basis aanvragen op een dusdanig niveau dat wij blijven voldoen aan de met de banken gemaakte afspraken. De in 2014 afgesloten middellangetermijn lening zal naar de huidige inzichten ultimo 2016 volledig zijn afgelost.

Voor een meer uitgebreide analyse van de vermogenspositie en resultaten van Dura Vermeer verwijzen wij naar onze leaflet en het jaarverslag op www.duravermeer.nl

GECONSOLIDEERDE BALANS

(vóór resultaatbestemming / x € 1.000)

31-12-2015

31-12-2014

Vaste activa

Materiële vaste activa	84.528	88.054
Financiële vaste activa	27.729	24.543
	112.257	112.597

Vlottende activa

Vorraden	47.599	60.009
Vorderingen en overlopende activa	157.474	179.591
Liquide middelen	70.800	77.123
	275.873	316.723

Kortlopende schulden

Saldo vlottende activa min kortlopende schulden	258.254	302.031
	17.619	14.692
Saldo van activa min kortlopende schulden	129.876	127.289

98

Langlopende schulden

10.275 10.228

Voorzieningen

14.259 15.320

Eigen vermogen

105.342 101.741
129.876 127.289

GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

(X € 1.000)	2015	2014*
Netto omzet	970.792	1.353.806
Wijziging in voorraden gereed product en werken in uitvoering	81.427	-349.879
Som van de bedrijfsopbrengsten	1.052.219	1.003.927
Kosten van grond en hulpstoffen, uitbesteed werk en andere externe kosten	865.460	831.715
Lonen en salarissen	138.428	137.686
Sociale lasten en pensioenlasten	37.111	37.251
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	-	835
Overige waardeveranderingen op immateriële vaste activa	-	1.980
Afschrijvingen op materiële vaste activa	9.553	8.617
Overige bedrijfskosten	-	658
Som van de bedrijfslasten	1.050.552	1.018.742
Bedrijfsresultaat	1.667	-14.815
Financiële baten en lasten		
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	987	1.435
Rentelasten en soortgelijke kosten	-1.479	-1.767
	-492	-332
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening vóór belastingen	1.175	-15.147
Belastingen	-254	2.985
	921	-12.162
Resultaat uit deelnemingen	2.680	4.669
Resultaat na belastingen	3.601	-7.493

ADRESSEN

DURA VERMEER GROEP NV

Rotterdam Airportplein 21
3045 AP Rotterdam
T (010) 280 87 00

Postadres

Postbus 11267
3004 EG Rotterdam

DIVISIE BOUW EN VASTGOED

Dura Vermeer Divisie Bouw en Vastgoed BV

De Bouw 79
3991 SX Houten
T (030) 634 79 00

Postadres

Postbus 429
3990 GE Houten

Nieuwbouw en Ontwikkeling

Dura Vermeer Bouw Midden West BV

Spaarneweg 31
2142 EN Cruquius
T (023) 752 97 00

Postadres

Postbus 439
2100 AK Heemstede

Dura Vermeer Bouw Hengelo BV

Bosmaatweg 60
7556 PJ Hengelo
T (074) 255 02 55

Postadres

Postbus 877
7550 AW Hengelo

Dura Vermeer Bouw Rosmalen BV

Stationsplein 1
5241 GN Rosmalen
T (073) 528 89 11

Postadres

Postbus 3
5240 BC Rosmalen

Dura Vermeer Bouw Zuid West BV

Rotterdam Airportplein 21
3045 AP Rotterdam
T (010) 280 85 00

Postadres

Postbus 1986
3000 BZ Rotterdam

Dura Vermeer Vastgoed BV

De Bouw 79
3991 SX Houten
T (030) 634 79 01

Postadres

Postbus 429
3990 GE Houten

Onderhoud en Renovatie

Dura Vermeer Bouw Heyma BV

Innsbruckweg 81
3047 AG Rotterdam
T (010) 750 29 00

Postadres

Postbus 52126
3007 LC Rotterdam

Dura Vermeer Onderhoud en Renovatie Hengelo BV

Bosmaatweg 60
7556 PJ Hengelo

Postadres

Postbus 877
7550 AW Hengelo
T (074) 255 21 10

Dura Vermeer Onderhoud en Renovatie Rosmalen BV

Stationsplein 1
5241 GN Rosmalen
T (073) 528 89 11

Postadres

Postbus 3
5240 BC Rosmalen

Dura Vermeer Van Ieperen BV

Swammerdamweg 16
3401 MP IJsselstein
T (030) 68 68 121

Postadres

Postbus 35
3400 AA IJsselstein

Service en Mutatie-onderhoud

Dura Vermeer Vastgoed Service BV

De Bouw 79
3991 SX Houten
T (030) 634 79 00

Postadres

Postbus 429
3990 GE Houten

DIVISIE INFRA

Dura Vermeer Divisie Infra BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 80 00

Postadres

Postbus 111
2130 AC Hoofddorp

Dura Vermeer Infrastructuur BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 80 00

Postadres

Postbus 96
2130 AB Hoofddorp

Dura Vermeer Infrastructuur BV Noord West

Vredenburghweg 2
1461 GT Zuidoostbeemster
T (0299) 78 38 00

Postadres

Postbus 460
1440 AL Purmerend

Dura Vermeer Infrastructuur BV Noord West Vestiging Amsterdam Zuid Oost

Karspeldreef/kruising Gooiseweg
1101 CK Amsterdam
T (0299) 78 38 00

Postadres

Postbus 460
1440 AL Purmerend

Dura Vermeer Infrastructuur BV Noord West Vestiging Almere

Versterkerstraat 3-b
1322 AN Almere
T (0299) 78 38 00

Postadres

Postbus 460
1440 AL Purmerend

**Dura Vermeer Infrastructuur BV Noord West
Vestiging Cruquius**

Spaarneweg 31
2142 EN Cruquius
T (023) 752 80 00

Postadres

Postbus 460
1440 AL Purmerend

Dura Vermeer Infrastructuur BV Oost

Schoenaker 8
6641 SZ Beuningen
T (024) 696 24 24

Postadres

Postbus 65
6640 AB Beuningen

**Dura Vermeer Infrastructuur BV Oost
Vestiging Hengelo**

Bosmaatweg 60
7556 PJ Hengelo
T (074) 255 02 55

Postadres

Postbus 877
7550 AW Hengelo

**Dura Vermeer Infrastructuur BV Oost
Vestiging Rosmalen**

Stationsplein 1
5241 GN Rosmalen
T (073) 528 89 11

**Dura Vermeer Infrastructuur BV Oost
Vestiging Utrecht**

Burgemeester Verderlaan 11-d
3544 AD Utrecht
T (023) 752 80 07

**Dura Vermeer Infrastructuur BV Oost
Vestiging Weert**

Risseweg 48
6004 RM Weert
T (024) 696 24 24

Dura Vermeer Infrastructuur BV Zuid West

Rotterdam Airportplein 21
3045 AP Rotterdam
T (010) 208 32 00

Postadres

Postbus 11099
3004 EB Rotterdam

**Dura Vermeer Infrastructuur BV Zuid West
Vestiging Moerdijk**

Parelhoenweg 3
4791 PA Klundert
T (0168) 41 51 00

Postadres

Postbus 11
4780 AA Moerdijk

Dura Vermeer Deelnemingen BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 80 00

Postadres

Postbus 96
2130 AB Hoofddorp

Dura Vermeer Reststoffen BV

Spaarneweg 31
2142 EN Cruquius
T (023) 752 90 00

Postadres

Postbus 149
2100 AC Heemstede

Puin Recycling Nijmegen BV

Ambachtsweg 4
6541 DB Nijmegen
T (024) 373 85 95

Postadres

Postbus 149
2100 AC Heemstede

Brekerterrein Vijfhuizen

Spaarnwouderweg 1175
2141 BN Vijfhuizen
T (023) 752 90 00

Postadres

Postbus 149
2100 AC Heemstede

Asfaltproductie de Eem BV

Eemweg 82
3755 LD Eemnes
T (035) 543 35 20

Postadres

Postbus 675
3740 AP Baarn

Asfalt Productie Nijmegen BV

Energieweg 28
6541 CX Nijmegen
T (024) 377 58 66

Postadres

Postbus 6621
6503 GC Nijmegen

Dura Vermeer Beton- en Waterbouw BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 82 00

Postadres

Postbus 470
2130 AL Hoofddorp

Dura Vermeer Beton- en Waterbouw BV Vestiging Beuningen

Schoenaker 8
6641 SZ Beuningen
T (024) 678 21 11

Postadres

Postbus 470
2130 AL Hoofddorp

Dura Vermeer Beton- en Waterbouw BV, regio Noord West

Spaarneweg 31
2142 EN Cruquius
T (023) 752 90 00

Postadres

Postbus 470
2130 AL Hoofddorp

Dura Vermeer Beton- en Waterbouw BV, regio Oost

Schoenaker 8
6641 SZ Beuningen
T (024) 678 21 11

Postadres

Postbus 470
2130 AL Hoofddorp

Dura Vermeer Beton- en Waterbouw BV, regio Zuid West

Trondheim 15
2993 LE Barendrecht
T (0180) 75 11 70

Postadres

Postbus 470
2130 AL Hoofddorp

Dura Vermeer Railinfra BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 83 00

Postadres

Postbus 466
2130 AL Hoofddorp

Dura Vermeer Railinfra BV Vestiging Utrecht

Burgemeester Verderlaan 11-d
3544 AD Utrecht
T (023) 752 83 20

Postadres

Postbus 466
2130 AC Hoofddorp

Saferail BV

Achterweg 48
3181 AE Waardenburg
T (0418) 57 23 60

ASSET Rail BV

De Houtakker 33
6681 CW Bommel
T(0481) 47 03 10

**ASSET Rail BV
Vestiging Amersfoort**

Siliciumweg 16
3812 SX Amersfoort
T (0481) 47 03 10

Dura Vermeer Ondergrondse Infra BV

Burgemeester Verderlaan 11-d
3544 AD Utrecht
T (023) 752 96 00

Dura Vermeer Milieu BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 85 00

Postadres

Postbus 577
2130 AN Hoofddorp

Business Unit Grote Projecten

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 81 00

Postadres

Postbus 194
2130 AD Hoofddorp

Business Unit Concessies

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 80 00

Postbus

Postbus 111
2130 AC Hoofddorp

Dura Vermeer Gebiedsontwikkeling Infra BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 80 00

Postadres

Postbus 111
2130 AC Hoofddorp

CentralNed BV

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (023) 752 94 40

Postadres

Postbus 318
2130 AH Hoofddorp

ADVIES EN DIENSTEN**Advin BV**

Taurusavenue 100
2132 LS Hoofddorp
T (088) 023 84 60

Postadres

Postbus 437
2130 AK Hoofddorp

Vestiging Oss

Weth. Van Eschstraat 44
5342 AT Oss
T (088) 023 84 60

Postadres

Postbus 437
2130 AK Hoofddorp

Vestiging Son

Science Park Eindhoven
Ekkersrijt 5001
5692 EB Son
T (040) 267 72 72

Postadres

Postbus 437
2130 AK Hoofddorp

Archicom

Weth. Van Eschstraat 44
5342 AT Oss
T (088) 023 84 60

Postadres

Postbus 437
2130 AK Hoofddorp

FACILITAIRE BEDRIJVEN

Dura Vermeer Facilitaire Bedrijven BV

Margrietstraat 9
4175 GA Haften
T (0418) 59 47 77

Postadres

Postbus 4
4175 ZG Haften

Dura Vermeer MaterieelService BV

Margrietstraat 9
4175 GA Haften
T (0418) 59 47 77

Postadres

Postbus 4
4175 ZG Haften

Dura Vermeer MaterieelDienst Infra BV

Bennebroekerdijk 205-d
2142 LD Cruquius
T (023) 752 94 20

Postadres

Postbus 362
2130 AJ Hoofddorp

Werf Tiel

Morsestraat 39
4004 JP Tiel
T (0344) 62 44 86

Postadres

Postbus 362
2130 AJ Hoofddorp

Werf Klundert

Parelhoenweg 3
4791 PA Klundert
T 06 1091 6503
T 06 5359 9073

Postadres

Postbus 362
2130 AJ Hoofddorp

Werf Rijssen

Galvanistraat 12A
7461 JC Rijssen
T 06 5314 5828

Postadres

Postbus 362
2130 AJ Hoofddorp

Dura Vermeer Autobehaar BV

Spaarneweg 35
2142 EN Cruquius
T (023) 752 95 00

Postadres

Postbus 290
2130 AG Hoofddorp

Dura Vermeer Onroerend Goed BV

Rotterdam Airportplein 21
3045 AP Rotterdam
T (010) 280 87 00

Postadres

Postbus 11267
3004 EG Rotterdam

LRQA ASSURANCE STATEMENT

Relating to Dura Vermeer Groep NV 'Activiteitenverslag 2015' for the calendar year 2015.

This Assurance Statement has been prepared for Dura Vermeer Groep NV in accordance with our contract but is intended for the readers of this Report.

Terms of Engagement

Lloyd's Register Quality Assurance (LRQA) was commissioned by Dura Vermeer Groep NV to provide independent assurance on its 'Activiteitenverslag 2015' ('the Report') against the assurance criteria below to a limited level of assurance using LRQA's verification procedure. LRQA's verification procedure is based on current best practise and uses the principles of ISO 14064 and ISAE3000.

Our assurance engagement covered Dura Vermeer Groep NV's Report (Chapter 'Duurzaamheid en MVO' pages 68-92 only) for the operations and activities in the Netherlands where Dura Vermeer holds an equity share more than >50% and specifically the following requirements:

- Verifying conformance with Dura Vermeer Groep NV's reporting methodologies
- Evaluating the accuracy and reliability of the data and information disclosed in the Report.

Our assurance engagement excluded all financial disclosures, opinions and visions, interviews, personal statements and future plans, as well as links to external information made in the Report.

LRQA's responsibility is only to Dura Vermeer Groep NV. LRQA disclaims any liability or responsibility to others as explained in the end footnote. Dura Vermeer Groep NV's responsibility is for collecting, aggregating, analysing and presenting all the data and information within the Report and for maintaining effective internal controls over the systems from which the Report is derived. Ultimately, the Report has been approved by, and remains the responsibility of Dura Vermeer Groep NV.

LRQA's Opinion

Based on LRQA's approach nothing has come to our attention that would cause us to believe that Dura Vermeer Groep NV has not:

- Met the requirements above
- Disclosed accurate and reliable data and information as no errors or omissions were detected.
- Covered all the issues that are important to the stakeholders and readers of this report.

The opinion expressed is formed on the basis of a limited level of assurance and at the materiality of the professional judgement of the verifier.

Note: The extent of evidence-gathering for a limited assurance engagement is less than for a reasonable assurance engagement. Limited assurance engagements focus on aggregated data rather than physically checking source data at sites.

LRQA's Approach

LRQA's assurance engagements are carried out in accordance with LRQA's verification procedures. The following tasks though were undertaken as part of the evidence gathering process for this assurance engagement:

- Reviewing Dura Vermeer Groep NV's process for identifying and determining material issues. We did this by interviewing the person responsible and assessing the process of stakeholder engagement to confirm that social, health and environmental issues raised by stakeholders were addressed in the Report.
- Auditing and analysing Dura Vermeer Groep NV's data management systems to confirm that there were no significant errors, omissions or misstatements in the Report. We did this by reviewing the effectiveness of data handling procedures, instructions and systems, including those for internal verification. We also interviewed those key staff members responsible for drafting the Report and for compiling the data, including its measuring, monitoring and collation.

- Reviewing supporting evidence made available by Dura Vermeer Groep NV for the verification of the Report. This included the live separate 'MVO verslagen 2015' from the divisions: Advin, Bouw & Vastgoed, Dura Vermeer Concern, DVDI, Facilitaire Bedrijven and also the Dura Vermeer Dashboard 2015 'Resultaten Dashboard MVO DV concern 2015 def. v3'.
- Evidence was sampled only at Dura Vermeer Groep NV's Head Office at Rotterdam in the Netherlands in accordance with our contract. Therefore, we did not verify data back to its original sources, nor did we assess the accuracy and reliability of the data and information reported by individual locations.

Observations

Further observations and findings, made during the assurance engagement, are:

- Stakeholder inclusivity and Responsiveness:
Whilst Dura Vermeer Groep NV has no formal stakeholder engagement process, we are not aware of any performance issues that have not been addressed within the Report for their potential key stakeholder groups. Future engagement processes should be planned and structured to ensure requirements of stakeholder groups will be both understood and responded to.
- Materiality:
We are not aware of any material issues concerning Dura Vermeer Groep NV's sustainability performance that have been excluded from the Report. Dura Vermeer Groep NV reports on fewer issues, in comparison to other reporters in their sector. However, these unreported issues are not considered material by Dura Vermeer Groep NV.
- Reliability:
Data and information management systems are considered to be well defined. Any errors found during the verification were corrected manually for this Report. However, to ensure the reliability of data disclosed in future Reports, Dura Vermeer Groep NV's should update their SAP system's programmes.

LRQA's competence and independence.

LRQA ensures the selection of appropriately qualified individuals based on their qualifications, continuing training and/or experience. The outcome of all verification and certification assessments is then internally reviewed by senior management to ensure that the approach applied is rigorous and transparent.

LRQA is Dura Vermeer Groep NV certification body for VCA (Dutch Contractor Safety Scheme) and Certification schemes ISO9001 and ISO14001. We also provide with a range of training services related to Management Systems. This verification, certification assessments, together with the training and the verification of the CO2-footprint, are the only work undertaken by LRQA for Dura Vermeer Groep NV and as such does not compromise our independence or impartiality.

Signed:

Dated: 8 March 2016

Joep Ottenheim
LRQA Lead Verifier
On behalf of Lloyd's Register Nederland B.V.
K.P. van der Mandelelaan 41
3062 MB Rotterdam (The Netherlands)
LRQA Reference: RMC1499160/0204

COLOFON

Dura Vermeer Groep NV
Rotterdam Airportplein 21
3045 AP Rotterdam
Postbus 11267
3004 EG Rotterdam
T (010) 280 87 00
info@duravermeer.nl
www.duravermeer.nl

Ingeschreven in het Handelsregister
Haaglanden no. 24289036

Uitgave

Dura Vermeer Groep NV, Rotterdam

Tekst en redactie

Afdeling Corporate Communicatie
Dura Vermeer Groep NV

Concept en vormgeving

Teldesign, Rotterdam

Drukwerk

van Deventer

Fotografie en illustratie

Jonathan Andrew Photography
Archief Dura Vermeer
Sebastiaan Knot
Jorrit Lousberg
Daisy Komen
Marcel Groenen
Johan Aarssen
Buro JP
VOBN
Spoorzone Delft
Bas Laurijssen
RWS William Moore
APM Terminals

Dura Vermeer heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van haar kan worden verwacht om eventuele rechten van derden met betrekking tot het aangeboden beeldmateriaal te achterhalen. Degenen die menen rechten op de inhoud van dit verslag te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog wenden tot Dura Vermeer.

DURA VERMEER GROEP NV

Dura Vermeer Groep NV
Rotterdam Airportplein 21
3045 AP Rotterdam
Postbus 11267
3004 EG Rotterdam
T (010) 280 87 00

info@duravermeer.nl

> DURAVERMEER.NL